

OPLEIDINGEN VOOR JEUGDADVOCATEN IN VLAANDEREN: EEN OPTIE OF EEN VEREISTE OM MINDERJARIGE DELINQUENTEN BIJ TE STAAN

Masterproef neergelegd tot het behalen van
de graad van Master in de Criminologische Wetenschappen
door 01709784 Vercruysse Lisa

Academiejaar 2020-2021

Promotor :
De Bondt Wendy

Commissaris :
Muylaert Stéphanie

Inhoud

Abstract	III
Woord vooraf	IV
Inleiding	2
Deel I: Methodologie	5
1. Literatuurstudie	5
2. Empirisch onderzoek.....	5
a. <i>Procedure dataverzameling</i>	6
b. <i>Respondenten en achtergrondinformatie</i>	7
c. <i>Gegevens analyse</i>	8
d. <i>Ethische aspecten</i>	9
Deel II: Onderzoeksresultaten	10
1. De groeiende aandacht voor specialisatie	10
a. <i>Scharniermomenten in de evolutie naar specialisatie in het jeugdrecht</i>	10
b. <i>Het belang van specialisatie</i>	11
c. <i>Het huidig normatief kader</i>	16
2. De bijzondere opleiding jeugdrecht	21
a. <i>Theoretisch luik</i>	21
b. <i>Provinciaal luik</i>	22
c. <i>Praktische oefening</i>	22
d. <i>Goede praktijk met ruimte voor verbetering</i>	23
3. De bewaring en bewaking van de kwaliteit van jeugdadvocaten.....	26
a. <i>De noodzaak van bewaring en bewaking</i>	26
b. <i>De vormen van bewaring en bewaking</i>	27
4. Verplichte specialisatie voor advocaten van minderjarigen.....	32
a. <i>Ambtshalve aanstelling: de aanbeveling ruilen voor een verplichting</i>	32
b. <i>Een exclusieve bevoegdheid: generalisten vs. specialisten</i>	34

Deel III: Conclusie en discussie	40
1. Interpretatie van de resultaten	40
2. Beperkingen van het onderzoek	42
3. Off-topic bevindingen en aanbevelingen voor onderzoek	42
Bibliografie	V
Wetenschappelijke bronnen.....	V
Rechtsleer	VIII
Juridische instrumenten	IX
Beleidsrapporten	XI
Andere bronnen	XII
Bijlagen	XIV
1. Data Management Plan, GDPR en DPIA.....	XIV
a. <i>Law & Criminology DMP</i> +.....	XIV
b. <i>GDPR Record</i>	XVIII
c. <i>DPIA</i>	XXII
2. Informed Consent.....	XXV
3. Informatiebrief	XXVI
4. Informatiepamflet.....	XXVII
5. Topiclijst.....	XXVIII
6. Codeboek NVivo.....	XXX
Wetenschapspopulariserende samenvatting	XXXIV

Abstract

This study reflects critically on the training of youth lawyers in Flanders as a response to the need for protection of the legal position of the juvenile delinquent. This research is based on nine open-ended interviews with youth lawyers which are active in Flanders. Training in juvenile justice appears to be necessary since assisting juvenile delinquents requires specialization in all angles of juvenile law. Hence, Flanders provides for this specialization by offering special training in juvenile law to obtain recognition as a youth lawyer. This training is considered a good practice by several authorities. Notwithstanding, the results show that there is still room for three types of improvement. The first improvement is to address gaps in the knowledge of youth lawyers. Secondly, the quality of the services provided by youth lawyers must be monitored and preserved. Therefore, refresher courses must be mandatory to keep acquired knowledge up to date. Third and last, training for youth lawyers that are appointed *ex officio* should include an obligation instead of the current recommendation. In addition, a specialization scheme in juvenile law whereby only trained lawyers are allowed to assist juvenile offenders offers advantages. Therefore it requires the establishment of a qualitative monopoly whereby any minor can be assisted by a licensed youth lawyer at any time of the day, allowing exceptions on behalf of the minor .

Keywords:

Youth lawyer, juvenile offender, training, specialization, legal position

Kernwoorden:

Jeugdadvocaat, jeugddelinquent, opleiding, specialisatie, rechtspositie

Woord vooraf

Deze masterproef vormt het sluitstuk van mijn opleiding Criminologische Wetenschappen aan de Universiteit Gent. In dit voorwoord wil ik graag nog even de tijd nemen om een aantal sleutelfiguren te bedanken.

In het bijzonder wil ik mijn promotor professor Wendy De Bondt bedanken. Zij gaf mij de mogelijkheid om mijn interesse in jeugdrecht en jeugdcriminologie verder te intensifiëren tijdens mijn periode als student-onderzoeker. Bovendien wil ik haar ook bedanken voor haar kritische inzichten en constructieve feedback tijdens het onderzoek en het schrijfproces. Daarnaast wens ik eveneens mijn commissaris Stéphanie Muylaert te bedanken voor het lezen en beoordelen van mijn masterproef en er met mij te willen over reflecteren tijdens de verdediging. Ten slotte wens ik mijn respondenten te bedanken om deel te nemen aan dit onderzoek en hun inzichten met mij te delen.

Een welgemeende dank u wel.

Kuurne, 1 mei 2020

Vercruysse Lisa

Hoezeer dat ik vind dat de opleiding absoluut verplicht moet zijn, dan ben ik niet blind dat de opleiding alleen niet van u een beter advocaat maakt. Het is noodzakelijk, maar niet voldoende.

[R2]

Inleiding

Minderjarigen komen steeds vaker in contact met justitie, ook in de vorm van strafrechtelijke procedures (Vanden Bosch, 2016). Elke minderjarige die wordt verdacht, vervolgd of veroordeeld omwille van een jeugddelict, is een drager van bepaalde rechten. Voor de toelichting van die rechten werd, in het licht van de Salduz-wetgeving¹, een omzendbrief² opgesteld waarin de rechten van de minderjarige uiterst complex worden uiteengezet. Bovendien is de rechtspositie van de jeugddelinquent in Vlaanderen op bepaalde vlakken dubieus. Het Vlaams Decreet betreffende het jeugddelinquentierecht³ kent namelijk enkele zwakke plekken die een weerslag hebben op de rechtspositie van de minderjarige (De Bondt, 2020).

Vervolgens hebben minderjarigen die in contact komen met dat complexe juridische kader volgens de competentiediscussie nood aan begeleiding. Die discussie stelt dat de nood aan bescherming van de rechtspositie van minderjarigen hoog is, gezien hun beperkte ontwikkelings- en psychologische competenties (Buss, 2000; Verhellen, 2000). Bijgevolg zijn minderjarige delinquenten voor het goede begrip van hun rechten in alle fasen van het onderzoek, volledig afhankelijk van hun advocaat. Vervolgens is het volgens diverse wetenschappelijke studies cruciaal dat advocaten van minderjarigen goed opgeleid zijn in het jeugdrecht om hun rechten te effectueren (Buss 2000; Tobey et al, 2000; Rap, 2013; Birnbaum & Bala, 2009; Duquette & Darwall, 2012; National Juvenile Defender Ctr & United States of America, 2016). Sterker nog, *Defence for Children International* (2016) stelt dat minderjarigen worden benadeeld wanneer hun advocaat niet gespecialiseerd is in het jeugdrecht.

In België groeit eveneens het besef dat specialisatie noodzakelijk is om de rechtspositie van minderjarigen te vrijwaren (Boydens, 2016). Echter krijgt het jeugdrecht tijdens de universitaire rechtenopleidingen in Vlaanderen slechts gebrekkige aandacht (Vanobbergen, 2018). Hieromtrent is geen recent cijfermateriaal te vinden, maar tot 2016 werd geargumenteed dat hierdoor 95% van de Belgische juristen afstudeert zonder enige kennis van die rechtstak (Van der

---

¹ Wet 13 augustus 2011 tot wijziging van het Wetboek van strafvordering en van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, om aan elkeen die wordt verhoord en aan elkeen wiens vrijheid wordt benomen rechten te verlenen, waaronder het recht om een advocaat te raadplegen en door hem te worden bijgestaan, *BS* 5 september 2011, 56.347.

Wet 21 november 2016 betreffende bepaalde rechten van personen die worden verhoord, *BS* 24 november 2016, 77.974.

² Omzendbrief COL 11/2018 16 augustus 2018 – Addendum 2 aan de omzendbrief COL 8/2011 betreffende de organisatie van recht op toegang tot een advocaat – Situatie van de minderjarigen en de personen die ervan verdacht worden vóór de leeftijd van 18 jaar een als misdrijf omschreven feit gepleegd te hebben, www.om-mp.be.

³ Decr.VI. 15 februari 2019 betreffende het Jeugddelinquentierecht, *BS* 26 april 2019, 40.831.

Mussele, 2016). Om hieraan tegemoet te komen, organiseren de overheden van de balies en hun partners specifieke opleidingen voor jeugdadvocaten. Met de term jeugdadvocaat wordt in deze studie een advocaat bedoeld die geslaagd is voor de bijzondere opleiding jeugdrecht en vervolgens een certificaat ontvangt die dezelfde naam draagt (Defence for Children International – België, 2018). Dit is geen officieel afgebakende groep van specialisten, aangezien de term niet wettelijk verankerd is (Van der Mussele, 2014).

Niettegenstaande kunnen drie pijnpunten, aangekaart door *Defence for Children International*, ervoor zorgen dat minderjarige delinquenten in Vlaanderen geen bijstand krijgen van een adequaat opgeleide jeugdadvocaat. Ten eerste zijn de bestaande opleidingen in het jeugdrecht nog steeds niet verplicht te volgen om te kunnen optreden als advocaat van een minderjarige. Ten tweede blijkt dat de beschikbaarheid van gemotiveerde jeugdadvocaten op de Salduz-permanentie ontoereikend is om minderjarigen die van hun vrijheid beroofd zijn, bij te staan. Ten derde wordt de erkenning als jeugdadvocaat permanent verworven, waardoor van bewaking en bewaring van de kwaliteit van jeugdadvocaten geen sprake is (Defence for Children International – België, 2018). Het gevolg hiervan is dat bepaalde minderjarige delinquenten worden bijgestaan door advocaten met ontoereikende kennis over het jeugdrecht. Aangezien die minderjarigen gedurende een gerechtelijke procedure afhankelijk zijn van hun advocaat, is geen of verouderde theoretische en praktische deskundigheid betreffende het jeugdrecht problematisch. Bijgevolg moeten we als maatschappij allen de verantwoordelijkheid opnemen om tegemoet te komen aan de nood voor de bescherming van de rechtpositie van de minderjarige delinquent door een kwaliteitsvolle advocaat te garanderen.

Deze bijdrage heeft tot doel de opleidingen voor jeugdadvocaten in Vlaanderen aan een kritische reflectie te onderwerpen. Meer specifiek poogt deze scriptie het maatschappelijk debat omtrent de huidige opleidingen voor jeugdadvocaten en de eventuele verplichting ervan aan te scherpen. Daarnaast wordt gepeild hoe theorie en praktijk staan tegenover een periodieke evaluatie voor advocaten van minderjarige beklaagde. Dit zal worden nagestreefd door zowel een narratieve literatuurstudie over jeugdadvocaten en de specifieke opleidingen, als door inzichten verworven uit kwalitatieve interviews met erkende jeugdadvocaten van de verschillende Vlaamse balies. Aan de hand van divers, actueel, wetenschappelijk en relevant bronnenmateriaal en verworven inzichten uit de interviews wordt de centrale onderzoeksvraag beantwoord. Die centrale onderzoeksvraag luidt als volgt:

In welke mate vinden houders van het certificaat 'bijzondere opleiding jeugdrecht' dat moet worden gesleuteld aan de opleidingen voor jeugdadvocaten in Vlaanderen, om beter tegemoet te komen aan de nood voor een adequate bescherming van de rechtspositie van de minderjarige delinquent?

Die onderzoeksvraag wordt beantwoord aan de hand van vier deelvragen die opeenvolgend in de paper aan bod komen. Ten eerste wordt de groeiende aandacht voor de noodzaak tot specialisatie van advocaten voor minderjarigen in Vlaanderen geanalyseerd. Vervolgens wordt het belang van die specialisatie geduid en komt het normatief kader aan bod. De eerste deelvraag luidt als volgt: *Welke ontwikkelingen hebben in Vlaanderen geleid tot de groeiende aandacht voor de specialisatie tot jeugdadvocaat?*

Ten tweede wordt ingegaan op de bijzondere opleiding jeugdrecht en hoe erkende jeugdadvocaten die percipiëren. De tweede deelvraag luidt als volgt: *In welke mate vinden erkende jeugdadvocaten dat aan de bijzondere opleiding jeugdrecht in Vlaanderen moet worden gesleuteld om aan de nood voor een adequate bescherming van de rechtspositie van de minderjarige delinquent tegemoet te komen?*

Ten derde wordt ingegaan op de bewaking en bewaring van de kwaliteit van erkende jeugdadvocaten om tegemoet te komen aan de kritiek op de permanent verworven erkenning. De derde deelvraag luidt als volgt: *In welke mate vinden erkende jeugdadvocaten dat werk moet worden gemaakt van een systeem om de kwaliteit van hun diensten als advocaat van een minderjarige delinquent te bewaken en te bewaren?*

Ten vierde wordt ingegaan op het vraagstuk of de bijzondere opleiding jeugdrecht en aanvullende bijscholingen vereisten moeten worden voor advocaten van minderjarigen. Hierbij wordt onderzocht in hoeverre specialisatie genoodzaakt is om minderjarigen kwaliteitsvol bij te staan en hun rechtspositie te bewaken. Daarnaast worden tegenstrijdige visies van generalisten en specialisten uiteengezet, waarbij de focus op het jeugdrecht blijft behouden. De vierde deelvraag luidt als volgt: *In welke mate vinden erkende jeugdadvocaten dat het volgen van de bijzondere opleiding jeugdrecht en daaropvolgende bijscholingen in Vlaanderen verplicht moeten worden voor advocaten die minderjarige delinquenten willen bijstaan?* Ten slotte worden de verzamelde inzichten uit dit onderzoek gebundeld in de conclusie en discussie om een antwoord te formuleren op de centrale onderzoeksvraag.

Deel I: Methodologie

1. Literatuurstudie

In dit onderzoek worden inzichten uit de literatuur geïntegreerd met gegevens verzameld tijdens empirisch onderzoek. De voorafgaande narratieve literatuurstudie wordt uitgevoerd om de verborgen assumpties, die aan de basis liggen van de onderzoeksvragen, bloot te leggen. Lange tijd werd dit als tegenstrijdig gezien met de *grounded theory*-benadering waarbij de onderzoeker zijn visie niet op voorhand vastlegt. De dag van vandaag is die strenge positie verlaten en wordt nadruk gelegd op het belang van een voorafgaande literatuurstudie. De onderzoeker raakt vertrouwd met de bestaande literatuur waardoor een denkkader en *sensitizing concepts* ontstaan (Mortelmans, 2018). Relevante wetenschappelijke inzichten worden geïntegreerd met empirische onderzoeksgegevens om een antwoord te formuleren in functie van de onderzoeksvraag.

2. Empirisch onderzoek

De stem van jeugdadvocaten met betrekking tot de opleidingen in het jeugdrecht in Vlaanderen, wordt onderbelicht in de wetenschappelijke literatuur. Desalniettemin bieden jeugdadvocaten interessante inzichten over de voor hen noodzakelijke elementen in het jeugdrecht en in de omgang met minderjarigen en hun rechtspositie. Omwille van de bovengenoemde reden wordt in deze masterproef exploratief onderzoek gevoerd, waarbij tot nieuwe inzichten wordt gekomen (Mortelmans, 2018). De in dit onderzoek te verwerven inzichten zijn opvattingen over de huidige opleidingen, de bewaking en bewaring van de kwaliteit en de verplichtingen van opleidingen voor de advocaten van minderjarigen.

Om de doelstelling van deze masterscriptie te realiseren, worden kwalitatieve onderzoeksgegevens verzameld aan de hand van kwalitatieve interviews. Het gehanteerde wetenschappelijk paradigma is de empirisch interpretatieve onderzoeksopzet omdat begrip wordt nagestreefd vanuit een eerste persoonspectief. De meeste kwalitatieve onderzoeksstrategieën gaan uit van een constructivistische ontologie en een interpretatieve epistemologie. Hierdoor wordt aangenomen dat de sociale werkelijkheid en de actoren binnen die werkelijkheid elkaar beïnvloeden waardoor de realiteit niet onveranderlijk is. Onderzoekssubjecten in de sociale wetenschappen zijn complex, veranderlijk en responsief. Bijgevolg is, volgens de aanhangers van het interpretatieve paradigma, de sociale werkelijkheid een construct dat enkel kan worden onderzocht door interpretatie (Tijmstra & Boeije, 2011; Beyens et al., 2018). In wat volgt, worden vier onderdelen van het empirische onderzoek besproken waarbij ten eerste wordt ingegaan op

de procedure van de dataverzameling. Ten tweede worden gegevens met betrekking tot de respondenten besproken waarna, ten derde dieper wordt ingegaan op de gegevensanalyse. Ten vierde en ten slotte worden de ethische aspecten van dit onderzoek besproken.

a. Procedure dataverzameling

Om de data te verzamelen die nodig is voor de beantwoording van de onderzoeksvraag, wordt gekozen voor kwalitatieve interviews. De interviews focussen op belevings- en ervaringsaspecten waarbij het draait om de *insider's view* van de betrokkenen (Beyens et al., 2018). Gezien de betrokkenen in dit geval jeugdadvocaten zijn, wordt gesproken van expertinterviews gezien zij exclusieve kennis hebben over het onderzochte thema (Van Audenhove & Donders, 2019).

Hoofdzakelijk werken onderzoekers bij expertinterviews met open vragen, gezien dat meer ruimte geeft om een antwoord te formuleren en te beargumenteren (Van Audenhove & Donders, 2019). Bovendien zijn experts geen voorstanders van gesloten vragen aangezien ze vaak antwoorden geven die additionele uitleg vereisen en ze actieve interactie appreciëren (Harvey, 2011). Dit type interview maakt vaak gebruik van topiclijsten die fungeren als rode draad doorheen het interview (Van Audenhove & Donders, 2019). Op deze manier neemt de interviewer een logisch opgebouwd interview af, waarbij wel nog de mogelijkheid bestaat om af te wijken van de structuur met ruimte voor spontaniteit. Door middel van doorvragen of *probing* en door mee te gaan met de responsiviteit van de jeugdadvocaat, wordt getracht richting te geven aan de dialoog. Hierbij mogen geen suggestieve vragen worden gesteld en mag de interviewer geen factoren aanbrengen die de deskundigen sturen in een bepaalde richting (Beyens et al., 2018).

Een kwalitatief interview volgt de logica van een normaal gesprek (Beyens, 2018). Ten eerste worden openingsvragen gesteld als ijsbreker waarbij wordt gevraagd naar professionele achtergrond of opleidingsniveau. Ten tweede stelt de interviewer een inleidingsvraag om de weg naar het uiteindelijke thema te verduidelijken. Ten derde wordt ingegaan op de kern van het onderzoek en worden meer gedetailleerde vragen gesteld die leiden tot antwoorden op de onderzoeksvraag. Ten vierde en laatste wordt het interview afgesloten met enkele besluitende vragen, waarbij de belangrijkste zaken samenvattend aan bod komen (Mortelmans, 2013).

Om te bepalen hoeveel interviews worden afgenomen, wordt gebruikgemaakt van twee criteria. Ten eerste moet worden gekeken of het aantal interviews toereikend is om de onderzoekspopulatie te dekken (Seidman, 2006). Op deze manier kunnen andere jeugdadvocaten

zich terugvinden in de resultaten van de interviews met een kleine sample jeugdadvocaten. Ten tweede speelt het principe van saturatie van informatie een rol dat wordt bereikt op het punt waar de onderzoeker steeds dezelfde informatie te horen krijgt en niets meer bijleert. Wel moet worden genuanceerd dat naast de nuttige criteria van een toereikende steekproef en saturatie, ook praktische vereisten bestaan, verbonden aan tijd en middelen (Seidman, 2006). Om aan die criteria te voldoen, is het bij kwalitatieve interviews het best om gebruik te maken van de heterogene steekproeftechniek of maximale variatie (Seidman, 2006; Mortelmans, 2018). Naast maximale variatie, wordt ook gebruikgemaakt van een sneeuwbalsteekproef (Mortelmans, 2018). Beide criteria zijn in dit onderzoek bereikt na negen interviews met minstens een erkende jeugdadvocaat per balie.

b. Respondenten en achtergrondinformatie

In sociaalwetenschappelijk onderzoek zijn personen vaak beduidende bronnen van informatie omdat ze een grote diversiteit aan informatie verschaffen op een relatief snelle manier (Hardyns, 2020). Bij een kwalitatief interview worden de respondenten vanuit de interpretatieve wetenschapsopvatting gezien als *knowledgeable agents* (Beyens et al., 2018). In dit onderzoek worden de jeugdadvocaten eveneens gezien als respondenten die gegevens verschaffen over zichzelf, als experts door hun gespecialiseerde kennis en als ervaringsdeskundigen door hun *lived experiences* (Hardyns, 2020). Naast de belangrijke rol die respondenten hebben voor het onderzoek, zit er eveneens een meerwaarde aan verbonden voor de erkende jeugdadvocaten. Zo is het essentieel bij het schrijven van aanbevelingen met betrekking tot jeugdadvocaten dat hun stem en visie in rekening wordt gebracht.

Bij de selectie van de respondenten worden eveneens een aantal criteria voorop gesteld. Zo is vereist dat de deelnemers van dit onderzoek in bezit zijn van het certificaat ‘bijzondere opleiding jeugdrecht’. Vervolgens dienen ze minstens twee jaar ervaring te hebben in het jeugdrecht en op zijn minst al tien minderjarige delinquenten te hebben bijgestaan, wat garandeert dat ze spreken met voldoende ervaring. De erkende jeugdadvocaten worden gerekruteerd aan de hand van contactgegevens te vinden op de website van de Orde van Vlaamse Balies, waarbij via uitgebreid zoeken specificaties zijn aangebracht naar certificaat en balie (Orde van Vlaamse Balies, 2021). Via deze weg zijn per balie twee erkende jeugdadvocaten gecontacteerd met een verzoek voor deelname aan het onderzoek. Indien dit niet mogelijk was, werd gevraagd om door te verwijzen naar andere erkende jeugdadvocaten van dezelfde balie.

In totaal zijn negen erkende jeugdadvocaten geïnterviewd in de periode tussen 30 december 2020 en 6 februari 2021, waarvan vier mannen en vijf vrouwen. Elke Vlaamse balie wordt vertegenwoordigd in die zin dat minstens een erkende jeugdadvoocaat per balie deelnam aan dit onderzoek, waarvan twee advocaten ingeschreven zijn aan balie Leuven. Het academiejaar waarin de bijzondere opleiding jeugdrecht werd gevolgd door de respondenten verschilt. De opleidingen dateren respectievelijk van de eerste editie in 2005 tot 2007, 2009 en 2017. Daarnaast zijn acht van de negen respondenten op het moment van het interview lid van de Unie van Jeugdadvocaten. Hierdoor kunnen ze tot op zekere hoogte akkoord zijn met de standpunten van de organisatie om permanente vorming in het jeugdrecht te verplichten en uiteindelijk te evolueren naar een specialistenregeling. De unie pleit namelijk voor een wettelijke erkenning van de opleiding als voorwaarde *sine qua non* voor het verkrijgen van het officiële statuut van ‘jeugdadvoocaat’ (Defence for Children International – België, 2018). Bovendien gaven vijf respondenten aan zich naast het lidmaatschap in te zetten voor onder andere de praktische werking van de Unie van Jeugdadvocaten, de bijzondere opleiding jeugdrecht en de commissie jeugdrecht binnen de OVB of binnen een balie. Tijdens het interpreteren van de resultaten moet dit engagement in rekening worden gebracht.

c. Gegevens analyse

De interviews werden opgenomen via de online tool *Microsoft Teams* en daarna letterlijk getranscribeerd. Zo zijn het de gesproken woorden van de respondent die onderhevig zijn aan een analyse en geen interpretatie van de onderzoeker. Hierbij wordt gebruikgemaakt van het softwarepakket *Nvivo*. De data wordt op een zorgvuldige manier gemanaged, met als doel de verworven data en resultaten te kunnen linken aan het oorspronkelijke interview. Als analysemethode wordt in kwalitatief onderzoek vaak de *Grounded Theory*-benadering van Glaser en Strauss (1967) gebruikt. Bij deze methode staat de constante vergelijking en het cyclisch werken met betrekking tot de dataverzameling en -analyse centraal (Decorte, 2018). Toch pleit Seidman (2006) om grondige of diepe analyses van de data pas na het afnemen van de interviews te bekomen, om te voorkomen dat interviews worden gestuurd door eerdere bevindingen. Omwille van de gekozen benadering, moet de analyse inductief gebeuren, waarmee wordt bedoeld dat vooraf gemaakte assumpties, met uitzondering van de *sensitizing concepts*, geen invloed mogen hebben op het coderen (Decorte, 2018). Belangrijke bevindingen worden gemarkeerd met labels waardoor de data wordt geclassificeerd of gecodeerd, waarna het bewerkte materiaal wordt geïnterpreteerd. Na het analyseren van de empirische data en het rapporteren van

diens resultaten ontstaat een synthese van de bevindingen uit de literatuur en de verworven resultaten van de inductieve analyse.

d. Ethische aspecten

Voorafgaand aan de interviews is aan de deelnemers gevraagd om een informatiepamflet en *informed consent* te lezen en ondertekend terug te mailen. Wegens de coronapandemie zijn de *informed consents* op voorhand doorgestuurd via mail en verliepen de interviews via de online tool *Microsoft Teams*. Bij de start van het gesprek werd toestemming gevraagd om de gesprekken op te nemen. Daarnaast werd, voor aanvang van de eigenlijke vragen, kort het onderwerp opnieuw toegelicht alsook het doel en de verwachte duurtijd van het interview. De gewaarborgde anonimiteit en vertrouwelijkheid werd extra benadrukt evenals de mogelijkheid om de deelname op elk moment stop te zetten. Bij het transcriberen werd onmiddellijk gebruikgemaakt van gepseudonimiseerde persoonsgegevens. Bovendien kreeg elke respondent bij wijze van terugkoppeling de mogelijkheid om het transcript van hun interview na te lezen en eventueel wijzigingen aan te vragen. De transcripten van de gesprekken zijn te verkrijgen op aanvraag en worden na afloop van het onderzoek nog twee jaar bewaard. Daarnaast is een datamanagementplan opgesteld betreffende de ethische aspecten, privacy, geheimhouding, gegevensopslag en de Algemene Verordening Gegevensbescherming.⁴ Dit plan bevat een gedetailleerde omschrijving van hoe met de data is omgegaan en kan worden geraadpleegd in de bijlage van deze uiteenzetting.

---

⁴ Verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Richtlijn 95/46/EG

Deel II: Onderzoeksresultaten

1. De groeiende aandacht voor specialisatie

In dit eerste deel van de onderzoeksresultaten wordt de eerste deelvraag behandeld aangezien dit toelaat de volgende delen beter te kaderen. De eerste deelvraag luidt als volgt: *Welke ontwikkelingen hebben in Vlaanderen geleid tot de groeiende aandacht voor de specialisatie tot jeugdadvocaat?* Om hier een volledig antwoord op te formuleren, wordt ten eerste de visie op het jeugdrecht doorheen de tijd besproken, waarbij de focus wordt gelegd op scharniermomenten. Ten tweede wordt het belang van specialisatie voor advocaten van minderjarigen besproken door theorie en empirie met elkaar te vergelijken. Ten derde wordt dit deel afgesloten met een gedeeltelijke uiteenzetting van het huidige normatieve kader.

a. Scharniermomenten in de evolutie naar specialisatie in het jeugdrecht

De visie op minderjarigen en op het jeugdrecht is sinds het einde van de middeleeuwen ingrijpend gewijzigd. Tot dan werden minderjarigen en volwassenen als gelijken gezien die dezelfde competenties bezitten, waardoor op juridisch vlak geen onderscheid werd gemaakt op basis van leeftijd. Pas later komt het besef van een afzonderlijke kind-fase, wat resulteert in de discussie over de bekwaamheid van minderjarigen voor hun daden en het correct inschatten van de gevolgen (De Bondt, 2020). Die wijziging in basisfilosofie ging hand en hand met de groeiende aandacht voor specialisatie in het jeugdrecht.

Boydens (2016), gewezen voorzitter van de OVB, situeert gelijk lopend met de wijzigingen in de visie zes scharniermomenten in de evolutie naar de specialisatie in het jeugdrecht in Vlaanderen. Ten eerste wordt de jeugdbeschermingswet van 1965⁵ vermeld waarbij delinquente jongeren een zwakke rechtspositie hadden. Rechtsbijstand was enkel voorzien voor de zitting ten gronde, waardoor geen bijstand werd toegekend tijdens de voorafgaande zittingen die een aanzienlijke rol spelen in het uiteindelijke oordeel van de rechter (Boydens, 2016). Als tweede scharnierpunt worden de bekommernissen van de Vlaamse balies ten aanzien van het tekort aan effectieve rechtsbijstand voor minderjarigen besproken, die leiden tot het opstarten van een eerste jeugdpermanentie in 1978. Daarnaast wordt ook geopperd voor het bijstaan van minderjarigen

---

⁵ Wet 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade, *BS* 15 april 1965, 40.14.

doorheen de hele procedure. Ten derde is het kinderrechtenverdrag van 1989⁶, dat meteen een versterking van de rechtspositie van de minderjarige betekent, eveneens een kantelpunt voor de nood aan specialisatie in het jeugdrecht (Boydens, 2016). Hierop wordt dieper ingegaan wanneer het normatief kader wordt besproken.

Ten vierde wordt de reparatie van de jeugdbeschermingswet in 1994⁷ aangehaald waarbij het recht op rechtsbijstand door een advocaat vanaf het aanhangig maken van een zaak wordt verzekerd (Boydens, 2016). Recht op bijstand van een advocaat is sinds dat moment een fundamenteel recht dat als onafscheidelijk wordt gezien van het recht op een eerlijk proces (De Bondt, 2018). Minderjarigen die niet in staat zijn zelf een advocaat bij de hand te nemen, worden ambtshalve een toegewezen. Die wetswijziging blijkt een determinerende rol te hebben gespeeld bij de verdere uitbouw van jeugdpermanenties en de bijkomende noodzaak tot een gespecialiseerde opleiding (Boydens, 2016). Als vijfde scharnierpunt wordt de wet juridische bijstand van 1998 aangehaald waarin de bureaus voor juridische bijstand (BJB) hun oorsprong kennen. De eerdergenoemde permanenties maken vanaf dan integraal deel uit van het BJB. Toen al was het idee hierachter dat minderjarigen beter worden bijgestaan door advocaten die vrijwillig gespecialiseerd zijn in de materie van het jeugdrecht. Ten zesde en laatste wordt de aanbeveling van de Orde van Vlaamse Balies van 7 december 2005 vermeld, die een voorkeur geeft aan gespecialiseerde advocaten voor de jeugdpermanenties (Boydens, 2016). Additioneel worden de elementen van het normatief kader, dat later wordt besproken, eveneens gezien als bestanddelen die leiden tot het groeiende besef van het belang van gespecialiseerde opleidingen voor advocaten van minderjarigen.

b. Het belang van specialisatie

Er bestaat een brede consensus over het belang van het aanpassen van het recht aan de mogelijkheden van de minderjarige in conflict met de wet (Rap & Weijers, 2013). Kinderen stoppen namelijk niet met kinds zijn op het moment dat ze een misdrijf begaan of op het moment dat ze voor de jeugdrechter moeten verschijnen. Op deze momenten is het belangrijker dan ooit om minderjarigen te begeleiden in functie van hun leeftijd en maturiteit. Academics en rechtsgeleerden stellen dat door alle actoren in het systeem rekening moet worden gehouden met het specifieke juridische kader en de ontwikkelings- en psychologische mogelijkheden van de

---

⁶ Internationaal verdrag inzake de Rechten van het Kind van 20 november 1989, BS 17 januari 1992, 805.

⁷ Wet 2 februari 1994 tot wijziging van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, BS 17 september 1994, 23.629.

minderjarige beklaagde. Recht op gespecialiseerde rechtsbijstand maakt hier integraal deel van uit. De manier van vertegenwoordiging en bijstand van een minderjarige is namelijk verschillend met de vertegenwoordiging en bijstand van een volwassen beklaagde. Omwille van die differentiatie met het gemeen strafrecht op verschillende vlakken, benadrukt wetenschappelijke literatuur het belang van training en opleiding voor advocaten van minderjarigen (Buss 2000; Tobey et al, 2000; Rap, 2013; Birnbaum & Bala, 2009; Duquette & Darwall, 2012; National Juvenile Defender Ctr & United States of America, 2016; Daly & Rap, 2019). In wat volgt, worden vijf elementen besproken die het belang van specialisatie in het jeugdrecht aantonen. Daarna worden deze elementen vergeleken met inzichten verworven tijdens de interviews met erkende jeugdadvocaten.

Kennis over het jeugdrecht

Ten eerste staat het vast dat kennis over het geldende jeugdrecht als advocaat van een minderjarige een vereiste is. Gezien het complexe juridische kader waarin delinquente minderjarigen zich bevinden, zijn ze volledig afhankelijk van hun advocaat. Vervolgens is het cruciaal dat advocaten van minderjarigen gespecialiseerde kennis hebben over het jeugdrecht (Tobey et al, 2000; Rap, 2013; Birnbaum & Bala, 2009; Duquette & Darwall, 2012). Daarnaast blijkt uit een recent meta-analyse blijkt, hoe paradoxaal het ook klinkt, dat Amerikaanse advocaten een negatief effect hebben op de strafuitkomst van de minderjarige. In geenszins kunnen het Amerikaanse en het Vlaamse jeugdrecht met elkaar worden vergeleken, maar toch levert het interessante inzichten op. Een van de oorzaken van de zogenaamde Amerikaanse ‘advocatenstraf’ blijkt de slechte kwaliteit van de juridische vertegenwoordiging die de minderjarige krijgt. Die slechte kwaliteit wordt geleverd door advocaten die niet voldoende onderlegt zijn in het jeugdrecht. Vervolgens is een van de beleidsaanbevelingen in dit onderzoek het creëren van een afzonderlijk jeugdverdedigingssysteem of specialisatie van advocaten in het jeugdrecht (Burruss et al., 2020).

Aangepast communiceren

Ten tweede en om het inzicht in de procedure te vergroten bestaat de essentiële rol van de advocaat erin de minderjarige te informeren in een begrijpelijke taal. Juristen dienen zich ervan bewust te zijn dat minderjarigen bepaalde uitspraken van de jeugdrechter of van het Openbaar Ministerie niet zullen begrijpen. De minderjarige cliënt hoeft niet tot in het kleinste detail te worden ingelicht, maar de fundamentele elementen moeten door de raadsman op een begrijpelijke

manier worden uiteengezet (Buss, 2000). Hiervoor is het van belang dat de advocaat van de minderjarige de gepaste communicatieve vaardigheden bezit en kennis heeft van het begripsniveau van de cliënt. De minderjarige moet de advocaat begrijpen, maar de advocaat moet eveneens de taal van de minderjarige begrijpen en spreken. Uit een Canadese studie blijkt dat training en educatie van advocaten een betere communicatie faciliteert tussen raadsman en minderjarige cliënt (Birnbaum & Bala, 2009). Daarnaast is goede communicatie essentieel om andere elementen eigen aan het werken als jeugdadvocaat, zoals het verlenen van inzicht en informatie, samen beslissingen nemen en vertrouwen winnen, te realiseren.

Inzicht en informatie verstrekken

Ten derde, zoals hierboven kort aangehaald, dienen minderjarigen te worden ingelicht over het gehele juridische traject. Over het algemeen zijn minderjarigen minder goed geïnformeerd dan volwassenen over de juridische procedure en de zaken die ermee verband houden (Buss, 2000). Daarnaast blijkt uit een Amerikaanse quasi-experimentele studie met 120 minderjarige beklagden in Toronto, dat jongeren een procedure voor de rechtbank chaotisch en verwarrend vinden (Greene et al., 2010). Vervolgens wordt gesteld dat het vergroten van het inzicht in die procedure in het belang van de minderjarige moet gebeuren, waarbij jeugdadvocaten een belangrijke rol spelen (Rap & Weijers, 2013; Daly & Rap, 2019).

Buss (2000) staat stil bij de manieren waarop advocaten de bekwaamheid om deel te nemen aan een zitting van hun minderjarige cliënt kan verbeteren. Met betrekking tot de materiële dementie is het noodzakelijk dat hij of zij de belangrijkste punten van beschuldiging en de mogelijke gevolgen ervan beseft (Buss, 2000). Advocaten dienen ervan bewust te zijn dat ze op deze manier de angsten en onzekerheden van hun cliënten kunnen wegwerken (Rap & Weijers, 2013). De minderjarige moet met andere woorden begrijpen wat hem of haar te wachten staat en wat zijn of haar rol tijdens de zitting is. Daarenboven moeten minderjarigen hun rechten tijdens de procedure begrijpen en ze naar waarde kunnen schatten. Bijgevolg dient de minderjarige beklagde expliciet geïnformeerd te worden over het recht om te zwijgen, gezien dit geen vanzelfsprekend recht is voor jongeren (Buss, 2000). Betreffende het formele aspect dient de advocaat voor de hoorzitting de jongere in te lichten over de gebeurtenissen tijdens de zitting. Tevens moeten de sleutelactoren en hun functies tijdens de gehele procedure worden toegelicht. Na de zitting dient de minderjarige geïnformeerd te worden over de uitspraak of over de beslissingen die zijn genomen (Rap & Weijers, 2013).

Advocaten vervullen een bijkomende belangrijke rol bij de procedurele rechtvaardigheid die een jeugdige misdadiger ervaart wanneer hij of zij voor de jeugdrechter moet verschijnen. Een Ierse onderzoekster onderzocht voor de Raad van Europa hoe Europese minderjarigen denken over kindvriendelijke justitie. In die studie werden 3700 minderjarigen uit 25 lidstaten bevraagd waaruit blijkt dat minderjarigen die in contact komen met justitie weinig vertrouwen hebben in het justitieel apparaat. Ze voelen zich niet gerespecteerd en hebben het gevoel dat geen rekening wordt gehouden met hun specifieke noden (Kilkelly, 2010). Ander Amerikaans onderzoek in de jeugdrechtbank in Toronto liet 242 jongeren die voor de jeugdrechter moesten verschijnen een survey invullen. Die minderjarigen gaven aan dat de wijze waarop hun advocaat hen bejegend een belangrijke predictor is voor hoe de minderjarigen in kwestie kijken naar het justitieapparaat. Indien ze zich goed behandeld voelen door hun raadsman ervaren ze een grotere rechtvaardigheid en tevredenheid over de uitkomst van de rechtszaak (Spratt & Greene, 2010).

Bijgevolg moet door de advocaat aan de minderjarige worden geleerd dat justitie aandacht heeft voor de rechten en de noden van personen en dat ze respect hoog in het vaandel draagt. Indien van die adequate ondersteuning en informatie geen sprake is, ervaren de minderjarige beklaagden geen procedurele rechtvaardigheid en worden ze als het ware passieve observatoren. Uit voorgenoemde studie blijkt eveneens dat passieve beklaagden niets bijleren over het jeugdrecht en geen enkele reden zien om de wet in het vervolg te respecteren (Tobey et al., 2000). Waar onvoldoende informatie wordt verleent aan de minderjarige, is de rechtspositie wankel en wordt terecht getwijfeld aan het recht op participatie tijdens een juridische procedure. De minderjarige ondergaat vervolgens de volledige procedure in stilte en verwarring waardoor geen sprake is van procedurele rechtvaardigheid (Buss, 2000).

Gezamenlijk beslissingen nemen

Ten vierde hebben minderjarigen minder goed ontwikkelde cognitieve vaardigheden waardoor ze moeilijker beslissingen maken dan volwassen beklaagden (Buss, 2000). Daarnaast stelt kwalitatief onderzoek uit Australië en Nieuw-Zeeland dat het vermogen om autonoom beslissingen te nemen om zichzelf te verdedigen nauw verwant is aan de ontwikkelingsfase van de persoon (Parkinson & Cashmore, 2007). Zo wordt in een Amerikaanse studie gesteld dat advocaten minderjarigen vaak niet in staat achten om zelfstandig te opteren voor de Amerikaanse *guilty plea*-procedure. De meest voorkomende reden is een vermoeden dat de cognitieve vaardigheden en intelligentie van minderjarigen nog onvoldoende ontwikkeld zijn om zelfstandig zwaarwegende beslissingen te nemen (NeMoyer et al., 2018).

De advocaat van de minderjarige dient daarom de verdedigingsstrategie te bespreken op een wijze dat het helder is voor zijn of haar cliënt (Buss, 2000). Hierbij is het van belang dat wordt geluisterd naar de minderjarige en dat geen keuzes worden opgedrongen. Een advocaat kan een minderjarige in een bepaalde richting sturen in zijn of haar belang, maar blijft in eerste instantie steeds de spreekbuis van de jonge cliënt. Na zittingen moet de advocaat uitleggen wat gezegd en beslist is en wat de implicaties hiervan zijn. Hierna dient de advocaat de jonge cliënt opnieuw te adviseren omtrent de beslissingen die moeten worden genomen (Buss, 2000). Vervolgens is het bij het aannemen van advies belangrijk dat de minderjarigen het volste vertrouwen heeft in de advocaat om geïnformeerde beslissingen te maken (Rap & Weijers, 2013). Hieronder wordt dieper ingegaan op die kwestie.

Vertrouwen winnen

Ten vijfde vertrouwen minderjarigen hun advocaat minder in vergelijking met volwassenen waardoor ze minder waarschijnlijk uit zichzelf effectief gaan communiceren (Buss, 2000). De mate van vertrouwen in de advocaat door de minderjarigen wordt bepaald door twee elementen. Ten eerste is het van belang dat de minderjarige vertrouwen heeft in het feit dat zijn of haar raadsman adequaat geïnformeerd en getraind is om jeugdzaken te pleiten. Ten tweede moet de jonge beklagde op de hoogte zijn dat een advocaat enkel het belang van zijn of haar minderjarige cliënt voor ogen heeft. Enkel op die manier zullen minderjarigen advies van hun raadsman aannemen en geïnformeerde beslissingen maken tijdens een juridische procedure (Rap & Weijers, 2013).

Volgens Buss (2000) zit een advocaat in een unieke positie om een beduidende relatie op te bouwen met de minderjarige beklagde. Om vertrouwen te winnen van die minderjarige cliënt, moet de rol van een advocaat duidelijk worden toegelicht. Vervolgens wordt vermeden dat een advocaat wordt gezien als een volwassene die beslissingen neemt boven het hoofd van hun minderjarige cliënt. Daarnaast wordt, door vertrouwen te winnen, verhinderd dat belangrijke informatie wordt achtergehouden uit schrik dat het tegen de minderjarige wordt gebruikt of aan derden wordt doorgespeeld. Bijgevolg kan het mis interpreteren van de rol van de raadsman het recht op participatie van de minderjarige in de weg staan (Buss, 2000; Rap & Weijers, 2013). Rap en Weijers (2013) stellen daarom dat een constructieve vertrouwensrelatie tussen advocaat en minderjarige cliënt noodzakelijk is om de rechtspositie te beschermen.

Inzichten uit de interviews

Wanneer de voorgaande inzichten worden vergeleken met de resultaten van het empirisch onderzoek, worden gelijkaardige en eveneens additionele elementen geconstateerd. De respondenten haalden hoofdzakelijk zes elementen aan die noodzakelijk zijn in hun beroep als jeugdadvocaat. Ten eerste moeten advocaten van minderjarigen eveneens volgens alle deelnemers beschikken over de juiste juridische en andere relevante kennis. Ten tweede moeten jeugdadvocaten, volgens iedere respondent, goed kunnen communiceren met hun minderjarige cliënten. Ten derde achten alle respondenten het noodzakelijk om inzicht te verschaffen in de procedure en de rechten van de minderjarigen toe te lichten. Ten vierde vinden eveneens alle respondenten het belangrijk dat de advocaat een vertrouwensband creëert, hoofdzakelijk door het uitvoerig toelichten van het beroepsgeheim. Ten vijfde vinden alle respondenten het belangrijk om een connectie te hebben met minderjarigen, wat een element is die niet expliciet aan bod komt in de literatuur. Ten zesde is het volgens acht respondenten belangrijk om in samenspraak met de minderjarige beslissingen te nemen en een spreekbuis van hun cliënt te zijn. Ten slotte en naast de hoofdelementen, stellen een aantal respondenten dat empathie en bereikbaarheid extra belangrijk zijn bij minderjarige cliënten. Een citaat van respondent acht vat bovenstaande uiteenzetting samen.

Van ieder, empathisch, geëngageerd, advocaat verwacht worden waarbij een advocaat toch wel de taal van de minderjarige moet spreken, zich kunnen inleven in de situatie van de minderjarige, hem op alle mogelijke manieren ook positief en negatief advies kunnen geven, de minderjarige verzekeren dat de advocaat beroepsgeheim heeft en op alle mogelijke manieren de kennis die de advocaat heeft vergaard wat betreft strafrecht, burgerlijk recht, administratief recht moet aanwenden in de belangen van de minderjarigen. Dat is nu heel veel he, maar ik moest op heel veel vlakken zien dat ik toch een beetje van alles had. [R8]

c. Het huidig normatief kader

Verschillende invloedrijke internationale, regionale en nationale bindende instrumenten en richtlijnen onderschrijven het belang van specialisatie in het jeugdrecht aan de hand van training en opleiding. Bijgevolg suggereert dit normatief kader, met zowel *hard* als *soft law*, een praktische leidraad voor de verschillende lidstaten. Hieronder volgt een niet-exhaustief overzicht van de instrumenten die een invloed uitoefenen op het in Vlaanderen geldend normatief kader,

waarbij het recht op gespecialiseerde rechtsbijstand een prominente plek krijgt. Per niveau worden telkens twee juridische instrumenten uitgelicht, gezien een volledig overzicht de draagwijdte van deze studie overschrijdt.

Het internationaal normatief kader

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) van de Verenigde Naties (VN) bespreekt ten eerste artikel 37 IVRK. Dit betreft het recht op juridische en andere passende bijstand voor elk kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd.⁸ Ten tweede bepaalt artikel 40 IVRK dat bij de aanpak van jeugdmisdadigheid, minderjarigen het recht hebben op juridische of andere passende bijstand bij de voorbereiding en uitvoering van hun verdediging. Vervolgens stelt datzelfde artikel dat lidstaten moeten streven naar de totstandkoming van wetten, procedures, autoriteiten en instellingen die in het bijzonder bedoeld zijn voor minderjarigen in conflict met de wet.⁹

Bijkomend annoteert het VN-comité voor de Rechten van het Kind het belang van gespecialiseerde rechtsbijstand in de additionele commentaar over *juvenile justice*.¹⁰ Hierin meent de VN dat de bijstand geschikt moet zijn voor personen jonger dan 18 jaar, bij voorkeur, juridische bijstand verzorgd door opgeleide professionals. Daarnaast vraagt het VN-Kinderrechtencomité verslag uit te brengen over de mate van training en scholing in kinderrechten van juridische actoren die te maken hebben met minderjarigen. Daarenboven zijn lidstaten verplicht stappen te ondernemen ten goede van de participatierechten van minderjarigen. Een van die verplichte stappen is het wettelijk vastleggen van de mogelijkheid om beroep te doen op een advocaat onderlegd in kinderrechten (Van der Mussele, 2014; Vandenhole, 2016). Vervolgens raden de bijhorende slotbeschouwingen van 2010 gericht aan België aan om systematische onderwijs- en vormingsprogramma's op te zetten betreffende het Kinderrechtenverdrag. De programma's zijn bedoeld voor alle beroepsgroepen die voor en met minderjarigen werken, met inbegrip van advocaten van minderjarigen in conflict met de wet.¹¹ Dit instrument is bindend voor de verdragspartijen.

---

⁸ Art. 37 van het Internationaal verdrag inzake de Rechten van het Kind van 20 november 1989, BS 17 januari 1992, 805.

⁹ Artikel 40 van het Internationaal verdrag inzake de Rechten van het Kind van 20 november 1989, BS 17 januari 1992, 805.

¹⁰ CRC Committee, General Comment No. 10 – Children's Rights in Juvenile Justice (2007), § 92.

¹¹ CRC Committee, Slotbeschouwingen gericht aan België, CRC/C/BEL/CO/3-4, 18 juni 2010, §26.

The Beijing Rules

Vervolgens worden de *Beijing Rules* of de *Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice* van de Verenigde Naties besproken.¹² Die richtlijn, bepalend voor de lidstaten van de VN, haalt minimum standaarden aan met betrekking tot het belang van juridische bijstand voor minderjarigen. Artikel 22 verplicht lidstaten tot professionele educatie, bijscholing, opfrissingscursussen en andere technieken om te voorzien in en te behouden van noodzakelijke professionele competenties van actoren die jeugdzaken behandelen. Verder wordt in de commentaar gewezen op de vereiste van een minimale training in rechten, sociologie, psychologie, criminologie en gedragswetenschappen voor diezelfde actoren. Deze richtlijn is bindend voor de lidstaten van de Verenigde Naties.

Het regionaal normatief kader

Richtlijn betreffende procedurele waarborgen voor kinderen die verdachte of beklaagde zijn in een strafprocedure

Vervolgens wordt de richtlijn betreffende de procedurele waarborgen voor minderjarigen die verdachte of beklaagde zijn in een strafprocedure besproken.¹³ Deze richtlijn van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie stelt dat minderjarigen kwetsbaarder zijn dan volwassenen en dat ze de strafprocedure niet steeds ten volle begrijpen. Vervolgens formuleert de richtlijn de aanbeveling dat rechters, openbaar aanklagers en advocaten specifieke vaardigheden moeten bezitten om met minderjarigen om te gaan. Die deskundigheid en vaardigheden betreffen kennis over de rechten van minderjarigen, passende verhoortechnieken, de kinderpsychologie en een taalgebruik aangepast aan leeftijd en maturiteit. Bijgevolg moeten advocaten van minderjarigen aan die vereisten voldoen of moeten ze toegang hebben tot specifieke opleidingen in het jeugdrecht die hen die kennis verschaft. Deze Europese richtlijn is bindend voor de lidstaten van de Europese Unie.

---

¹² Resolutie 40/33 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (29 november 1985), *UN Doc. A/RES/40/33* (1985)

¹³ Richtlijn 2016/800/EU van 11 mei 2016 betreffende procedurele waarborgen voor kinderen die verdachte of beklaagde zijn in een strafprocedure.

Richtsnoeren voor kindvriendelijke justitie

Daarnaast spitsen de richtsnoeren voor een kindvriendelijke justitie van 2010 van de Raad van Europa¹⁴ zich toe op alle minderjarigen die in aanraking komen met justitie. Lidstaten worden in afdeling V *Promotion other child friendly actors* van die richtsnoer aangemoedigd om een systeem op poten te zetten van gespecialiseerde advocaten voor minderjarigen. De richtlijn specificeert vervolgens dat advocaten van minderjarigen moeten worden onderlegd en continu bijgeschoold in de materie van het jeugdrecht. Verder worden in dit instrument ook richtsnoeren betreffende de behandeling van minderjarigen door hun advocaat besproken.

Het Vlaams Normatief kader

Het Vlaams Decreet betreffende het Jeugddelinquentierecht

Op nationaal niveau is sinds 2019 de aanpak van jeugddelinquentie gecommunautariseerd waardoor in Vlaanderen sinds september 2019 het decreet Jeugddelinquentierecht geldt. Daar waar de jeugdbeschermingswet van 1965¹⁵ minderjarigen zag als handelingsonbekwame personen die bescherming nodig hadden, worden minderjarigen door het Vlaams jeugddelinquentiedecreet van 2019 aanzien als verantwoordelijke jonge mensen (De Bondt, 2018). Hiermee is deels van de federale beschermingsgedachte afgestapt en is een stap gezet in de richting van een eerder radicale denkwijze (Verhellen, 2000). In die Vlaamse regelgeving die handelt over de aanpak van jeugddelinquentie spelen de rechtswaarborgen van minderjarigen een significante rol. Het decreet onderschrijft in de grondbeginselen dat delinquente minderjarigen alle rechten en rechtswaarborgen genieten die vervat zijn in de Grondwet en in andere internationale verdragsteksten, inzonderheid het IVRK.¹⁶ Bijgevolg geldt eveneens het recht op bijstand van een advocaat en het liefst dan nog gespecialiseerde bijstand, zoals opgenomen in de algemene commentaar bij het kinderrechtenverdrag.¹⁷ Bovendien verwijst artikel 45 van dit decreet¹⁸ naar de voorafgaande titel in de Jeugdbeschermingswet. Het artikel vermeldt dat elke rechtsbedeling ten aanzien van minderjarigen gebeurt, voor zover dat mogelijk is, door actoren, ambtenaren en magistraten met een specifieke en permanente opleiding inzake het jeugdrecht.

---

¹⁴ COE, Comité van Ministers, Richtsnoeren van het Comité van Ministers van de Raad van Europa voor kindvriendelijke justitie, en de Toelichting van het Comité van Ministers, 17 november 2010.

¹⁵ Wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade, *BS* 15 april 1965, 40.14.

¹⁶ Art. 3, §3 Decr.VI. 15 februari 2019 betreffende het Jeugddelinquentierecht, *BS* 26 april 2019, 40.831

¹⁷ CRC Committee, General Comment No. 10 – Children’s Rights in Juvenile Justice (2007), § 92.

¹⁸ Art. 45 3 Decr.VI. 15 februari 2019 betreffende het Jeugddelinquentierecht, *BS* 26 april 2019, 40.831

Waar sommigen betwisten of advocaten vallen onder de koepelterm ‘actoren’, is het voor anderen duidelijk dat zowel de bijzondere opleiding als permanente bijscholingen verplicht moeten worden opgelegd (Van der Mussele, 2014).

Aanbeveling aanstelling jeugdadvocaten van de Orde van Vlaamse Balies

Vervolgens is het noodzakelijk om te kijken naar wat de OVB afkondigt over specialisatie in het jeugdrecht. In Vlaanderen formuleert de orde sinds 2005 een aanbeveling omtrent de bijzondere opleiding jeugdrecht voor advocaten van minderjarigen.¹⁹ De Raad van de orde stelt jaarlijks een lijst op met advocaten om alle ambtshalve aanstellingen in het kader van de juridische bijstand en rechtsbijstand voor minderjarigen te behartigen. De aanbeveling luidt om op die lijst enkel advocaten op te nemen die de bijzondere opleiding tot jeugdadvocaat hebben gevolgd of zich ertoe verbinden die te volgen. Hierbij wordt benadrukt dat het niet gaat om een verplichting, maar om een aanbeveling waardoor niet elke Vlaamse balie hier gehoor aan geeft. Wat hiervan de gevolgen zijn, wordt later in de uiteenzetting geduid onder *4.a. Ambtshalve aanstelling: de aanbeveling ruilen voor een verplichting*. Niettegenstaande heeft de orde van Franstalige en Duitstalige Balies in België wel een bindend reglement voorzien met betrekking tot de ambtshalve aanstellingen van advocaten van minderjarigen.²⁰ Zodoende is het gebrek aan uniformiteit tussen de balies in de verschillende landsdelen bedenkelijk, gezien de nood aan bescherming van de rechtspositie van de minderjarige delinquent over taalgrenzen heen hoog blijft.

---

¹⁹ OVB, Aanbeveling aanstelling jeugdadvocaten, 7 december 2005.

²⁰ Reglement van AVOCATS.BE van 14 maart 2011 "relatif à l'avocat qui intervient pour assurer la défense d'un mineur"

2. De bijzondere opleiding jeugdrecht

Dat specifieke opleidingen voor advocaten van minderjarigen steeds meer aan belang winnen, is verduidelijkt aan de hand van het vorige deel. De tweejaarlijkse bijzondere opleiding jeugdrecht in Vlaanderen brengt jeugdadvocaten specifieke theoretische kennis en praktische vaardigheden bij (Van der Musselle, 2016). Die gegronde kennis en vaardigheden betreffen inzichten over de verschillende invalshoeken van het jeugdrecht en constructieve communicatiestrategieën (Boydens, 2016). De multidisciplinaire opleiding neemt 80 uur in beslag waarna personen die slagen het certificaat ‘bijzondere opleiding jeugdrecht’ ontvangen (Orde van Vlaamse Balies, 2020b).

In dit deel wordt ten eerste dieper ingegaan op de drie luiken en het programma van de meest recente bijzondere opleiding jeugdrecht in Vlaanderen, waarbij teruggekoppeld wordt naar het belang van specialisatie. Ten tweede wordt bekeken hoe de opleiding wordt geëvalueerd vanuit de praktijk waarbij de resultaten van de interviews met erkende jeugdadvocaten besproken worden in functie van de tweede deelvraag. Die tweede deelvraag luidt als volgt: *In welke mate vinden erkende jeugdadvocaten dat aan de bijzondere opleiding jeugdrecht in Vlaanderen moet worden gesleuteld om aan de nood voor een adequate bescherming van de rechtspositie van de minderjarige delinquent tegemoet te komen?*

a. Theoretisch luik

Ten eerste bevat het theoretische luik verschillende invalshoeken wat advocaten wijst op de complexiteit van het werken met minderjarigen (Orde van Vlaamse Balies, 2020b). Aan de hand van persoonlijke communicatie met de dienst opleidingen binnen de OVB wordt een summier overzicht gegeven van wat aan bod komt tijdens de theorielessen (Dienst opleidingen OVB, persoonlijke communicatie, 25 maart 2021). Tijdens de bijzondere opleiding jeugdrecht 2019-2020 kwamen volgende inhoudelijke thema's aan bod:

- Kinderrechten
- Ontwikkelingspsychopathologische situering
- Jeugdhulprecht
- Jeugdbeschermingsrecht
- Jeugdadvocatuur
- Beroepsuitoefening en deontologie
- Problematiek van het ouderlijk gezag, het verblijf en de financiële regeling
- Personen- en familierecht
- Jeugddelinquentie

- Jeugdsubculturen
- Afhandeling van schade
- Herstelrechtelijke en constructieve afhandeling
- Drugsproblematiek
- Communicatie met kinderen en jongeren (theorie)
- Deskundigenonderzoek en rapportage
- Opvoedingsmodellen in de jeugdzorg
- Jeugd- en gezinsgebonden politiezorg

Vermits niet alleen de procedure en de materie anders zijn, maar eveneens het cliënteel waarmee wordt gewerkt, komen zowel juridische als psychologische, pedagogische en criminologische invalshoeken aan bod. Volgens Rap en Weijers (2013) is dit waardevol tijdens opleidingen voor jeugdadvocaten gezien de rol als advocaat van een minderjarige verder reikt dan louter het juridische. Om vervolgens de opleiding tot een goed einde te brengen, worden handboeken ter beschikking gesteld die het jeugdrecht eveneens via die verschillende inzichten benadert (Orde van Vlaamse Balies, 2019). Na afloop van dit onderdeel schrijven alle deelnemers een paper over een complexe problematiek waarvoor ze een voldoende moeten halen om te slagen voor de opleiding (Boydens, 2016; Defence for Children International – België, 2018).

b. Provinciaal luik

Ten tweede bevat de opleiding een praktisch luik met lessen verspreid over een aantal dagen die provinciaal worden georganiseerd. Hierbij wordt gefocust op het lokale beleid en de verschillende instellingen en organisaties voor minderjarigen in het gebied (Orde van Vlaamse Balies, 2020b). Die lokale aanpak is noodzakelijk gezien de werking van de parketten, jeugdrechtbanken en jeugdrechters verschillen en gezien de sociale kaart in elk rechtsgebied andere mogelijkheden biedt.

c. Praktische oefening

Ten derde wordt tijdens de praktische oefening geoefend op de praktische kant die eigen is aan het werken als advocaat van een minderjarigen. Hier wordt aan de hand van rollenspelen geoefend hoe moet worden gecommuniceerd met minderjarigen met een verschillend karakter en hoe moet worden gehandeld tijdens de verhoorbijstand (Orde van Vlaamse balies, 2020b). Deelnemers dienen ook twintig uren stage te volgen in het jeugdrecht waarna de deelnemers een stagedossier

opstellen waarop ze worden beoordeeld met het oog op het slagen voor de opleiding (Boydens, 2016; Defence for Children International – België, 2018; Orde van Vlaamse Balies, 2020b).

d. Goede praktijk met ruimte voor verbetering

De Vlaamse bijzondere opleiding jeugdrecht, besproken in het vorige deel, wordt in twee invloedrijke beleidsinstrumenten erkend als goede praktijk. Ten eerste wordt in de memorie van toelichting van de richtsnoer voor kindvriendelijke justitie van de Raad van Europa²¹ expliciet verwezen naar de Vlaamse bijzondere opleiding jeugdrecht als *good practice*. Ten tweede is het rapport van *Defence for Children*, een project van de Europese Unie, unaniem positief over die bijzondere opleiding in Vlaanderen (Defence for Children International – België, 2018). Daarnaast blijkt uit een onderzoeksrapport van het *Child Rights International Network* dat België, om verschillende redenen, op de eerste plaats staat in de wereldwijde ranking van kindvriendelijke justitie. Een van de criteria waarop de ranking gebaseerd is, is gespecialiseerde kinderrechtentraining voor advocaten van minderjarigen (Child Rights International Network, 2016). Echter betekent het feit dat België koploper is inzake kindvriendelijke justitie niet dat Vlaamse beleidsmakers moeten stoppen met het streven naar verbeteringen. Een koploper heeft namelijk de taak om te blijven inspireren ten aanzien van andere landen die het ook wensen beter te doen (Vanobbergen, 2018).

Als wordt gekeken hoe de respondenten in dit onderzoek tegenover de inhoud van de bijzondere opleiding jeugdrecht staan, vinden ze het allen tot op een bepaalde hoogte een goede opleiding. Het overgrote deel van de kennis en vaardigheden die nodig zijn om minderjarige delinquenten bij te staan, komen aan bod. Vervolgens varieert de opinie over de bijzondere opleiding jeugdrecht van een respondent die zeer positief reageert tot eerder gematigde positieve reacties bij de andere acht deelnemers.

Die is bijzonder goed, bijzonder gespecificeerd en wij hebben daar zelfs in het kader van de Europese commissie en Defence for Children, al felicitaties rond gekregen. Ook staat dat vermeld, de 80-uren opleiding, in het jaarverslag van het kinderrechtencommissariaat, enkele jaren geleden, dat wij als enige Orde van Vlaamse balies eigenlijk zijn die die opleiding organiseren. [R8]

---

²¹ COE, Comité van Ministers, Richtsnoeren van het Comité van Ministers van de Raad van Europa voor kindvriendelijke justitie, en de Toelichting van het Comité van Ministers, 17 november 2010.

Nu, ik denk dat de opleiding zich sowieso moet blijven evalueren en nog voor veel verbetering vatbaar is. [R2]

Als vervolgens wordt bestudeerd welke zaken volgens de respondenten voor verbetering vatbaar zijn ten aanzien van de opleiding, zijn de antwoorden uiteenlopend. Hierbij wordt rekening gehouden met het feit dat bepaalde respondenten ontoereikende kennis hebben over de samenstelling van de huidige opleiding. Vandaar dat hier vooral gefocust wordt op de respondenten die het meest recent de opleiding hebben bijgewoond of die nog vaak betrokken worden met de uitvoering ervan.

Ik denk heel dat communicatie luik, dat dat veel uitvoeriger aan bod moet komen. [R2]

...dat je weet op welke manier ze werken in Mol. Wat mij betreft zou dat uitgebreider mogen, want dat vond ik het nuttigste aan de opleiding eigenlijk, want los van een opleiding krijg je die kans niet om in de Grubbe binnen te gaan, achter de schermen, enzovoort. [R2]

Voor mij mag ze ook echt nog juridischer zijn, want eigenlijk voor de mensen, zoals ik dus eigenlijk, die het keuzevak jeugdrecht niet gevolgd hebben tijdens de rechtenstudie, hinken we daar toch een beetje achter. [R6]

...dat de minderjarigen zelf aan bod komen en dit jaar ontbrak dat misschien in het provinciaal luik. [R7]

Het grote gat een beetje, minderjarigen met psychiatrische problemen waar dat er, ja, heel weinig opvang voor is en waar dat wij wel vaak mee te maken krijgen [...] We zouden wat meer inzicht daarin moeten hebben. Wat we zouden kunnen doen of waar we ze zouden kunnen binnenkrijgen, want wij kennen niet zo goed het systeem van “waar is er plek?”. [R7]

Over het algemeen komt het merendeel van de aspecten wel aan bod in een van de drie luiken van de opleiding. De elementen die volgens enkelen toch nog extensiever aangehaald moeten worden tijdens het theoretische luik van de opleiding, zijn het juridische en psychologische aspect. Daarnaast vinden bepaalde respondenten dat op vlak van het provinciaal luik, dieper moet worden ingegaan op de verschillende voorzieningen en actoren, zoals inspecteurs en

jeugdrechters. Vervolgens mag op vlak van de praktische oefening, volgens verschillende respondenten, nog meer aandacht gaan naar de communicatie met minderjarigen en het bijhorende rollenspel. Bijgevolg komt dat eveneens overeen met de elementen die de jeugdadvocaten noodzakelijk achten om minderjarigen goed te kunnen bijstaan. Uiteraard hangt dit af van de subjectieve mening van de jeugdadvocaat en waar hij of zij het meeste nadruk oplegt in de uitoefening van het beroep.

Wat daarentegen wel twee opvallende tekortkomingen zijn, is ten eerste dat de minderjarige zelf te weinig aan bod komt tijdens de opleiding. Niettegenstaande lijkt het noodzakelijk dat de stem van de minderjarige in rekening wordt gebracht tijdens een opleiding waarvan ze zelf het subject zijn. Ten tweede wordt de opmerking gemaakt dat te weinig kennis wordt verdeeld over het plaatsingsbeleid van minderjarigen met een psychiatrische problematiek. Vervolgens zou dit kunnen worden aangehaald in het theoretische luik bij het onderdeel *ontwikkelingspsychopathologische situering* (zie hoger). Het lijkt echter noodzakelijke kennis, gezien Duits kwantitatief onderzoek aantoont dat de prevalentie van een slechte mentale gezondheid hoog is bij jeugddelinquenten (Turner et al., 2020).

3. De bewaring en bewaking van de kwaliteit van jeugdadvocaten

Het Europese project *My Lawyer, My rights* bekritiseert het feit dat periodieke evaluatie nog geen vaste praktijk is binnen de Vlaamse en Waalse jeugdadvocatuur (Defence for Children International – België, 2018). Eveneens pleiten Hespel en Put (2014), academici uit het Leuvense, om de erkenning als jeugdadvoocaat niet permanent te verwerven. Ze stellen dat het invoeren van controle op de kwaliteit van jeugdadvocaten noodzakelijk en onvermijdelijk wordt. Bijgevolg wordt in dit deel op twee zaken dieper ingegaan. Ten eerste wordt onderzocht waarom de bewaking en bewaring van de kwaliteit van de diensten van jeugdadvocaten noodzakelijk is. Ten tweede wordt bekeken welke vormen van bewaring en bewaking van de kwaliteit het meest geschikt zijn voor het beroep van jeugdadvoocaat. De termen, bewaking en bewaring, kennen een overlap, waardoor geen onderscheid wordt gemaakt om een antwoord te formuleren op de derde deelvraag. Die deelvraag luidt als volgt: *In welke mate vinden erkende jeugdadvocaten dat werk moet worden gemaakt van een systeem om de kwaliteit van hun diensten als advocaat van een minderjarige delinquent te bewaken en te bewaren?*

a. De noodzaak van bewaring en bewaking

De noodzaak voor een vorm van kwaliteitsbewaring en -bewaking om wanpraktijken te vermijden, wordt hoofdzakelijk verantwoord aan de hand van twee argumenten. Ten eerste is controle op de kwaliteit van jeugdadvocaten nodig door het feit dat het jeugdrecht constant evolueert. Die continue verandering in het jeugdrecht slaat op het recente Decreet Jeugddelinquentierecht²² en de diverse wijzigingsbepalingen inzake het decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en het decreet integrale jeugdhulp²³. Ten tweede is bewaking en bewaring nodig om te vermijden dat advocaten de opleiding louter volgen om verplichte punten permanente vorming te verwerven (Hespel en Put, 2014). Eveneens halen acht respondenten spontaan die argumenten aan om de noodzaak voor de bewaking en bewaring van de kwaliteit van erkende jeugdadvocaten te duiden.

Ik weet dat als er op dit moment een examen zou moeten afgelegd worden door alle erkende jeugdadvocaten en nu spreek ik specifiek over die categorie van 2006 tot 2010, men gaat mij dat misschien niet in dank afnemen, maar dan denk ik dat er toch heel wat

---

²² Decr.VI. 15 februari 2019 betreffende het Jeugddelinquentierecht, BS 26 april 2019, 40.831.

²³ Decr.VI. 15 maart houdende diverse wijzigingsbepalingen betreffende het decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en het decreet betreffende de integrale jeugdhulp, BS 4 april 2019, 33.555.

buizen zullen rollen. (lacht). Vandaar ook de nood aan de bijscholing. Ja, het is, het blijft, het moet. [R8]

Ook de finaliteit, ik durf er zeker mijn hand voor in het vuur steken dat een pak die de jeugdadvocatuur-opleidingen volgen, dat dat niet uit interesse is of uit bewogenheid voor de minderjarige. [R9]

Weet je, elke balie heeft zijn zwarte lijst. Punt. Dat is gewoon zo en dat zijn waarschijnlijk ook de advocaten die het om de verkeerde redenen doen. [R4]

b. De vormen van bewaring en bewaking

Vervolgens worden de mogelijkheden bekeken voor zowel het bewaren als het bewaken van de kwaliteit van erkende jeugdadvocaten. Ter bewaring van de kwaliteit van erkende jeugdadvocaten zijn de respondenten het unaniem eens dat permanente bijscholing in het jeugdrecht een vereiste moet worden. Aan de balies Antwerpen, Leuven en Brussel Nederlands is het behalen van een aantal punten permanente vorming in het jeugdrecht reeds verplicht. Het aantal punten dat moet worden verdiend per jaar schommelt tussen de vijf à zes, wat overeenkomt met vijf à zes uur vorming. Voor de resterende respondenten waarvan de balie geen gelijkaardig systeem hanteert, vormt permanente vorming eveneens een van de beste opties om de kwaliteit van hun diensten te bewaren.

Dat is iets waar ik van doordrongen ben en waar ik van overtuigd ben dat dat wel niet alleen nuttig is, maar zelf nodig is dat jeugdadvocaten zich blijven bijscholen. [...] Dus ik ben er van overtuigd en ik blijf dat ook verdedigen, maar dat is altijd met stapvoetjes dat je dat aan mensen... dat je zeltjes wint, bij wijze van spreken, die daar ook van overtuigd zijn. [R5]

Ja, het is niet omdat je het tien jaar geleden gevolgd hebt dat je nu nog up-to-date bent. Het is echt 'leren leren' anders kunnen we niet meer mee en dat is niet van competitie hé. Het gaat gewoon om uw gerief onderhouden. [R7]

Eigenlijk zouden ze echt zoveel studiepunten per jaar of vormingspunten, ik weet niet hoe je het noemt, om het blijven te behouden [...] zoals bij de bemiddelaars, want ik ben ook bemiddelaar en daar, dat is redelijk streng hoor. Om de twee jaar moet je 18 punten behaald hebben, specifiek voor bemiddeling. [R7]

Ik denk wel dat je dat zou kunnen opleggen van kijk, ja, je moet binnen uw kader van uw twintig punten, studiepunten, dat je als advocaat jaarlijks moet halen en je staat op de jeugdlijst, dat je dan moet zorgen dat je de nodige opleidingen of cursussen moet volgen. [R9]

Alhoewel elke respondent bereid is om permanente vorming binnen het jeugdrecht te volgen, merken vier respondenten op dat het aanbod aan vormen in die rechtstak ontoereikend is. Zo wordt het voor jeugdadvocaten moeilijk om aan die voorgestelde vereiste te voldoen. Bijgevolg is dit een kritiek die bij toekomstig beleid in rekening moet worden gebracht.

Uw opmerking van de permanente blijvende vorming, dat is natuurlijk belangrijk. Ook voor jeugdadvocaten en dat zou inderdaad nog wat meer in het licht moeten gezet worden, want nu als je ze weet te vinden zijn er wel vormen, maar ja over andere rechtstakken zijn er tienduizend keer meer vormen dan over die tak. [R7]

Zelf probeer ik af en toe wat cursussen te volgen, maar het aanbod is daar ook niet echt zo groot.[...] Dan zit je in een straatje dat je eigenlijk een cursus om de twee jaar dezelfde gaat gaan volgen om dan toch maar uw punten te hebben. Ja, dat is eigenlijk ook de bedoeling niet, maar het is wel het resultaat. [R9]

Een van de oplossingen voor die kwestie, aangereikt door de Unie van Jeugdadvocaten en herhaald door vijf respondenten, is het opnieuw bijwonen van bepaalde delen van de recentste bijzondere opleiding jeugdrecht. In een tijdperk van digitalisering kunnen delen van de opleiding beschikbaar worden gesteld aan de hand van online lessen, eventueel tegen betaling.

De Unie van Jeugdadvocaten vzw, die openstaan en sinds 2009 is opgericht denk ik, die is al zeer lang vragende partij om de geaccrediteerde jeugdadvocaten de recente cursussen die worden gegeven die te laten volgen bij de OVB. Tot op de dag van vandaag is daar door de OVB nog niet positief op gereageerd. [R8]

Heel nuttig en er is grote vraag om dat terug te verfrissen zeg maar, want ja... Ik ben nu al een twintig jaren en een half bezig. Ja, het is noodzakelijk dat je soms nog eens van dingen opgefrist wordt hé. [R1]

Ja, dan slaan ze twee vliegen in een klap, want het wordt toch georganiseerd dus waarom zouden wij er dan niet mogen bij aansluiten. Eventueel via een Webinar ook hé. [...] Geef er dan studiepunten voor en dat hoeft dan niet per se samen in een auditorium. Dat is de kennis die we moeten hebben. [R7]

Het bieden van bijscholingen zorgt voor enige bewaking van de kwaliteit, maar biedt geen absolute garantie gezien elke deelnemer voor zichzelf beslist wat ze uit de vormingen halen. Vervolgens zijn alternatieve evaluatiemethoden voor het bewaken van de kwaliteit van jeugdadvocaten noodzakelijk. In plaats van een brede evaluatie tijdens de algemene rechtenopleiding moet volgens Robertson (2020) een gerichte evaluatie worden uitgevoerd. De evaluatie dient tevens later in de loopbaan van een advocaat worden uitgevoerd en moet zich vooral richten op de gebieden waar cliënten bijzonder kwetsbaar zijn. Het voorzien in dergelijke evaluatie zou cliënten beter beschermen door de te evalueren vaardigheden beter af te stemmen op de gespecialiseerde rechtstak (Robertson, 2020). Specifieke evaluatie voor advocaten van minderjarigen is volgens die visie aangewezen. Een alternatieve vorm van bewaking van de kwaliteit besproken tijdens de interviews is een examensysteem zoals aangehaald in de publicatie van Hespel en Put (2014). Hierop reageert geen enkele respondent positief en achten ze mildere vormen van evaluatie meer geschikt voor het vrije beroep van advocaat.

Evaluatie ja, examen hoeft dat voor mij niet te zijn. [R8]

Allez, op den duur, dat neigt naar communisme vind ik. Dus wat wilt dat zeggen, continu examen afleggen. Ja, het is het zelfde met uw rijbewijs. Dan moet je met uw rijbewijs elk jaar een nieuw theoretisch en praktisch examen gaan afleggen. [R9]

Vervolgens vinden zes van de bevroegde jeugdadvocaten een vorm van intervisie of forum om de kwaliteit te bewaren en bewaken een geschikte manier. Op die manier kunnen problemen en moeilijkheden aan elkaar worden voorgelegd in een sfeer van overleg. De consensus tussen de respondenten is dat meer en beter moet worden samengewerkt binnen het jeugdrecht. Zodoende moeten alle belanghebbenden zoals de jeugdrechters, de sociale dienst, de advocatuur en de hulpverlening betrokken worden. Tevens bestaat binnen een aantal balies reeds een commissie jeugdrecht of een jeugdsectie waarbinnen dit een mogelijkheid is.

Groepjes, je kan er u op inschrijven en punten mee verdienen, maar waar je letterlijk problemen aan elkaar kan voorleggen. “Ik zit hier met die situatie, ik zit vast en ik weet begot niet wat ik eraan moet doen, hebben jullie ideeën?”. Dat is zo interessant, maar dat is zo een cultuur die bij de advocaten, allez, de jongere generatie wel, maar de ouderen “nee hé, mijn kennis is mijn kennis en ik deel het zeker niet, want anders ga jij mijn boterhammen afpakken”. Daar moeten we over. [R7]

Waar dat overleg met collega's als iets positief wordt gezien door de respondenten, blijkt evaluatie door confraters wel moeilijk. De respondenten bij wie dit ter sprake kwam, zijn vervolgens geen voorstander van evaluatie of supervisie door hun confraters.

Ik zou dat zo aanpakken en een andere zou dat anders aanpakken. Wat ga ik dan in een ander zijn vaarwater beginnen te zeggen: “U moet het anders doen”. Dat is een beetje eigenwijs en betweterig en pretentius, zou ik vinden. Het komt zeer vernederend en kwetsend over voor de andere advocaat en dat gaat alleen maar revanche gevoelens opwekken en de sfeer verpesten, als ik het zo mag zeggen. [R1]

Daarnaast bestaat de assumptie dat jeugdrechters geschikt zijn om toe te zien op de kwaliteit van advocaten. Desondanks stelt een Amerikaanse reviewstudie dat rechters niet geschikt zijn om elke vorm van wangedrag op te sporen en vervolgens op te reageren omdat dit niet-conform is met hun rol (Wald, 2010). Niettegenstaande vinden vier respondenten dat dit tot op zekere hoogte mag met betrekking tot deontologie of de omgang met de minderjarige en het dossier.

Strikt gezien mag de rechter u ook niet bekritisieren hoe je uw zaak aanpakt, dat gebeurt soms wel, maar eigenlijk krijg je dus weinig feedback als advocaat. [...]Ik opteerde daar ook voor, maar dat ligt daar natuurlijk vrij gevoelig, dat er wat feedback zou komen vanuit de jeugdrechters, maar daar moet je zeer voorzichtig mee zijn. [R9]

Moet je de jeugdrechter vragen om te signaleren als hij vaststelt dat een jeugdadvocaat het echt laat afweten, keer op keer? Ja, dat mag voor mij zeker ook. Ik denk dat die mensen wel objectief zijn. [R3]

Daarnaast wordt bekeken wat kan gebeuren na een negatieve evaluatie of klacht door een van de belanghebbenden. Dit kunnen, zoals hierboven vermeld, jeugdrechters zijn, maar eveneens de minderjarige zelf, confraters of hulpverleners. De vijf respondenten bij wie dit ter sprake kwam, vinden dat de optie tot schrappen van de jeugdpermanentielijst moet bestaan. Dit wanneer na verschillende aanmaningen slechte evaluaties en wangedrag blijven aanhouden.

Waarschijnlijk zijn er altijd een paar die daar toch blijven opstaan. Die mogen dan inderdaad weleens op het matje geroepen worden en na een eerste of twee verwittigingen moet die inderdaad geschrapt worden, hé. Je staat er niet alleen op om punten te verzamelen en betaalt te worden. Je staat er ook op vanuit dat specifiek engagement. [R3]

Niettegenstaande is schrappen volgens een van de respondenten moeilijk aangezien geen formeel reglement bestaat waarnaar kan worden verwezen. Diezelfde jeugdadvocaat opteert vervolgens voor het invoeren van een gedragscode voor jeugdadvocaten. Bijgevolg kan besloten worden dat alle respondenten vinden dat de kwaliteit op een of andere manier zeker bewaakt en bewaard moet worden. Van alle maatregelen die besproken zijn, is het behalen van een aantal punten permanente vorming specifiek in het jeugdrecht, naar analogie met wat voor bemiddelaars geldt, het beste systeem voor het vrije beroep van advocaat.

4. Verplichte specialisatie voor advocaten van minderjarigen

Dit deel formuleert een antwoord op de vierde en laatste deelvraag. Die luidt als volgt: *In welke mate vinden erkende jeugdadvocaten dat het volgen van de bijzondere opleiding jeugdrecht en daaropvolgende bijscholingen in Vlaanderen verplicht moeten worden voor advocaten die minderjarige delinquenten willen bijstaan?* Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen enerzijds de verplichting van opleidingen voor ambtshalve aanstellingen via de jeugdpermanentie en anderzijds de exclusieve bevoegdheid, waarbij enkel erkende jeugdadvocaten minderjarige delinquenten bijstaan. Bijgevolg is het duidelijk dat de exclusieve bevoegdheid een ingrijpendere maatregel is die raakt aan het principe van de vrije keuze van advocaat.

a. Ambtshalve aanstelling: de aanbeveling ruilen voor een verplichting

Zoals eerder besproken, bestaat in Vlaanderen geen absolute verplichting voor advocaten om opleidingen te volgen indien ze op de jeugdpermanentielijst willen staan (Defence for Children International – België, 2018). In plaats van een bindend reglement formuleert de OVB het volgen van de bijzondere opleiding jeugdrecht of zich ertoe verbinden, als een aanbeveling.²⁴ Die aanbeveling wordt reeds door zeven van de acht Vlaamse balies aanvaard en opgevolgd, met uitzondering van balie Oudenaarde die de richtlijn niet implementeert. Hierdoor worden aan balie Oudenaarde stagiairs aangesteld in jeugdzaken als advocaat van de minderjarige zonder in het bezit te zijn van het certificaat of zich te engageren voor de opleiding. Balie Oudenaarde verduidelijkt dat dit aan hun balie een kwestie van gewoonte is, waarbij het bijstaan van minderjarigen deel is van de opleiding als stagiair (Stafhouder balie Oudenaarde, persoonlijke communicatie, 3 maart).

Binnen de advocatuur gaan stemmen op om de aanbeveling om te vormen tot een bindend uniform reglement, eventueel wettelijk verankerd (Van der Musselle, 2016). Het verplicht volgen van zowel de bijzondere opleiding jeugdrecht als bijscholingen, als voorwaarde om opgenomen te worden op de permanentie lijst, kent weinig tegenstand binnen de jeugdadvocatuur. Analyse wijst uit dat drie hoofdargumenten naar voren geschoven worden om een verplichting te verantwoorden. Ten eerste wordt verwezen naar het belang van het voorzien in kwaliteitsvolle ondersteuning voor minderjarigen. Gelet op de zwakke juridische positie van de minderjarigen en de gebrekkige aandacht voor het jeugdrecht tijdens de universitaire rechtenopleidingen in

---

²⁴ OVB, Aanbeveling aanstelling jeugdadvocaten, 7 december 2005.

Vlaanderen, wordt die kwaliteitsgarantie onontbeerlijk gevonden (Vanobbergen, 2018). Ten tweede draagt de verplichting uitgaand van de OVB bij aan de gelijkvormigheid in de dienstverlening voor minderjarigen tussen de verschillende Vlaamse balies. Ten derde en laatste komt Vlaanderen alleen via verankering van een verplichting tegemoet aan het eerder besproken normatief kader betreffende de rechtspositie van minderjarigen (Van der Mussele, 2016).

Evenzeer vinden alle negen de bevroegde jeugdadvocaten een verplichting voor het volgen van opleidingen, als voorwaarde om op te permanentielijst te staan, positief. De respondenten argumenteren, zoals in het eerste hoofdargument, dat een verplichting toch enige kwaliteitsgarantie biedt voor de rechtspositie van een minderjarige delinquent die zijn eigen advocaat niet zelf kiest. De opgeleide jeugdadvocaat doet namelijk de noodzakelijke theoretische en praktische kennis op tijdens die opleidingen.

Ik ben voorstander dat de opleiding opgelegd wordt als de advocaat, ik druk mij sterk uit, opgedrongen wordt aan de minderjarige. Dus in die situatie vind ik als je als instelling of als organisatie vanuit de balie of van de start uit iemand opdringt dan vind ik dat je dan toch wel moet zorgen dat er toch wat kwaliteit geleverd wordt. [R9]

Die permanentie van jeugdadvocaten die ambtshalve wordt aangesteld, eigenlijk, dat heeft toch een zekere waarborg dat er geen advocaat met andere instructies in het verhaal wordt geduwd, hé. [R3]

Vervolgens is het feit dat stagiairs aan balie Oudenaarde zonder enige verplichting wel nog jeugdzaken worden toebedeeld, geen goede zaak volgens alle respondenten. De reactie van de respondent van balie Oudenaarde is het volgende:

Hoe ouder en hoe langer dat je bezig bent, hoe meer ervaring dat je hebt, hoe meer kwalificaties dat je zou moeten voorleggen en hoe meer opleidingen je moet volgen. Terwijl je dan als stagiair van nul begint en dan van: “Allez, hier, doe maar alleen dat zal wel goed gebeuren”. Daar hebben de oudere advocaten dan ook wel een punt. Een beetje consequent zijn met je houding. [R9]

Bijgevolg lijkt het, gezien de argumenten en de bevestiging tijdens de interviews, noodzakelijk om de aanbeveling van de jeugdpermanentie van de OVB te wijzigen naar een verplichting. Zo

is het de verantwoordelijkheid van de maatschappij om kwaliteitsvolle advocaten aan te bieden wanneer minderjarigen niet over de mogelijkheid beschikken om zelf hun advocaat te kiezen. Hiervoor is het wel vereist dat via de permanentie voldoende erkende jeugdadvocaten beschikbaar zijn om, op elk moment van de dag, minderjarigen bij te staan die zelf geen advocaat bij de hand nemen. Dit eist een enorme beschikbaarheid van advocaten gezien in de meeste jeugdzaken wordt gewerkt met ambtshalve aanstellingen (Defence for Children International – België, 2018). Het verplichten van opleidingen voor ambtshalve aanstellingen doet echter geen afbreuk aan de vrije keuze van advocaat. Die aanstellingen bestaan net voor minderjarigen zonder een eigen advocaat. Bovendien bestaat dan nog de mogelijkheid om van advocaat te veranderen indien ze niet tevreden zijn over hun toegewezen advocaat (Jeugdhulp Vlaanderen, z.d.). Tijdens de interviews wordt aangegeven dat bepaalde regionale balies wachten op de besluiten van de OVB om actie te ondernemen inzake het formeel reglementeren van de jeugdpermanentie. Niettegenstaande meldt de Orde van Vlaamse Balies dat niet onmiddellijk veranderingen op til zijn aangaande de aanbeveling uit 2005 (Studiedienst OVB, persoonlijke communicatie, 26 april 2021).

b. Een exclusieve bevoegdheid: generalisten vs. specialisten

Naast de ambtshalve aanstellingen bestaat de veelbesproken kwestie van de exclusieve bevoegdheid, waarbij enkel gespecialiseerde advocaten minderjarigen mogen bijstaan. Over die kwestie is reeds veel inkt gevloeid, waarbij voor- en tegenstanders worden gezien als specialisten en generalisten. Als de respondenten uit dit onderzoek worden opgedeeld in groepen, wordt slechts een respondent beschouwt als generalist en de andere acht in mindere of meerdere mate als voorstander van een specialistenregeling. De discussie wordt hier verengd tot het al dan niet invoeren van een exclusieve bevoegdheid in het jeugdrecht voor advocaten van minderjarigen. Andere rechtstakken worden buiten beschouwing gelaten, net zoals advocaten van de ouders van minderjarigen.

Het feit dat een specialisatieregeling in Vlaanderen niet wordt ingevoerd, is volgens Boydens (2016) omdat een enorme pleinvrees geldt bij de OVB. De vrees die tot tegenstand leidt, bestaat uit het mogelijke verlies aan marktaandeel indien wordt gekozen voor exclusieve bevoegdheden. Volgens Boydens (2016) is dit een door de werkelijkheid, de feiten en de markt totaal voorbijgestreefd principe. Als argumenten in het voordeel van een specialisatieregeling, kunnen dezelfde drie hoofdargumenten van hierboven worden aangehaald (zie hoger). Daarnaast is het geruststellend voor de jeugddelinquent dat hun raadsman adequaat geïnformeerd en getraind is

om jeugdzaken te pleiten (Rap & Weijers, 2013). Bijgevolg bewerkstelligd een verantwoorde specialisatie-regeling een transparantere werking die het belang van de minderjarige ten goede komt. Robertson (2020) stelt eveneens dat gespecialiseerde erkenning meer past binnen de gediversifieerde rechtspraktijk van de eenentwintigste eeuw. Dit standpunt wordt bevestigd door de respondenten die voorstander zijn van een specialisten regeling binnen het jeugdrecht.

Het is ook zo, in het algemeen, advocaat zijn, je kan niet meer, je doet niet meer alles hé. Alles is zo gefragmenteerd, allez, in specifieke onderwerpen, dat je echt u moet specialiseren om, ja, er blijven te staan. [R4]

Ik ga bijvoorbeeld nooit geen assisenzaak pleiten omdat ik niet dagdagelijks strafzaken doe en dat dat aan mensen zijn die daarin beleert zijn en die dat doen. [R4]

Wanneer men naar mij komt voor beslag op een zeeschip te leggen, ik ga dat ook niet doen hé. Ook al zou ik dat in principe mogen. [R8]

Een ander argument van de generalisten die tegenkanting biedt aan een specialistenregeling, is de vrije keuze van advocaat. Dit algemeen beginsel wordt geregeld door de wet van 4 april 2014²⁵, het arrest van 14 mei 2020²⁶ van het Hof van Justitie van de Europese Unie en artikel 6 van het EVRM²⁷. Vervolgens is het in Vlaanderen mogelijk dat minderjarigen zelf kiezen voor een advocaat die de bijzondere opleiding jeugdrecht en eventuele bijscholingen niet volgt of zich er niet toe verbindt. Een incident die een van de respondenten had met een confrater, kadert die discussie tussen generalisten en specialisten.

Ik was aangesteld door het pro Deo-bureau, echt zo daags voordien dus ik had ook geen contact met die jongen kunnen nemen. Dus die ouders hadden dan blijkbaar toch nog een betalende advocaat genomen die geen jeugdadvocaat is en die buiten komt. Ik zeg: “Ja, confrater, eigenlijk kan dit niet, want je bent niet erkend, je hebt zelf de Salduz-opleiding niet gedaan.” Direct krijg je dan: “En wat met de vrije keuze van advocaat?” Dus toen ik dan zei: “Ik hoop dat je dan al met de jongere het traject van na het verhoor, eventueel op het parket, van positief project, herstellbemiddeling...” en ja, dan horen die het echt wel in Keulen donderen. [R2]

---

²⁵ Wet 4 april 2014 betreffende de verzekeringen, BS 30 april 2014, 35.487.

²⁶ HvJ 14 mei 2020, C-667/18, ECLI:EU:C:2020:372, Orde van Vlaamse Balies/Ministerraad.

²⁷ Art. 6 EVRM.

De ene respondent die tegenstander is van een specialistenregeling en dus de visie van de generalisten aanhangt, motiveert eveneens met het argument van vrije keuze in hoofde van de minderjarige cliënt. Daarnaast haalt de respondent in onderstaande citaten aan dat een specialistenregeling tegenstrijdig is met wat de maatschappij van de minderjarige verlangt.

Nee, allez dat neigt mij te veel naar communisme toe, in de zin van “wij bepalen altijd de advocaat”. Ik vind dat ook minderjarigen de keuze moeten hebben. [R9]

Ik heb letterlijk gezegd van: “Men is wetteksten aan het maken dat men 16 jarigen zou laten gaan stemmen en dan zouden jullie nu zeggen tegen een minderjarige: zondag mag je gaan stemmen, maar uw eigen advocaat mag je niet kiezen”. Ja, je moet nog een beetje consequent zijn naar de minderjarige toe. [...] Ambtshalve, zeker een kwaliteitsvereiste van die opleiding. Wat de vrije markt betreft, ligt de verantwoordelijkheid eigenlijk bij de cliënt dan. [R9]

Als je zegt: “Nee, minderjarigen kunnen nooit zelf beslissen wie hun advocaat is”, dat vind ik een beetje in strijd met de bewustwording die je verwacht van hoe ouder dat ze worden hoe meer dat ze hun leven in handen nemen en dan, ze staan daar te pleiten van: “minderjarigen kunnen zelf keuzes maken en een minderjarige kan dat”. [...] Binnen het kader van echtscheidingen mag hij al zijn stem geven, maar als het over zijn eigen advocaat gaat, zou hij niets mogen zeggen.[R9]

Echter kan de overheid de vrije keuze beperken zonder de wetgeving te schenden door het invoeren van een kwalitatief monopolie, waarbij dan wel voldoende jeugdadvocaten beschikbaar moeten zijn (Boydens, 2014). De vrije keuze wordt dan verengd naar de keuze tussen erkende, opgeleide jeugdadvocaten. Eveneens volgen de respondenten die voorstander zijn van een specialistenregeling die gedachte.

Dan denk ik inderdaad dat we de lijn moeten doortrekken en dat als er specifieke opleidingen en erkenningen bestaan, dan moet je uit die vijver gaan vissen hé. [R4]

Dan heeft hij ten minste wel iemand die erin onderlegd is. Dus het kan eigenlijk maar altijd zijn belang ten goede komen. Dus ik zie niet echt daar een probleem in eigenlijk en

bovendien er zijn veel advocaten die die opleiding hebben gevolgd. Dus de vijver is wel redelijk groot om in te vissen. [R6]

Dat kwalitatief monopolie lijkt helaas een pijnpunt binnen de Vlaamse jeugdadvocatuur gezien de beschikbaarheid van jeugdadvocaten op de Salduz-permanentie ontoereikend is om minderjarigen die van hun vrijheid beroofd zijn, bij te staan (Defence for Children International – België, 2018). Naast het argument van vrije keuze, verzetten overheden zich tegen het institutionaliseren van specialisatie door professionele samenhang te onderschrijven en te suggereren dat specialisatie het basisniveau in gevaar kan brengen. Niettegenstaande wordt de kwaliteit van advocaten in grotere mate bemoeilijkt door het gebrek aan gespecialiseerde kennis dan door specialisatie als gevolg van professionele fragmentatie. Amerikaans empirisch kwantitatief en kwalitatief onderzoek suggereert namelijk dat advocaten gespecialiseerd in een bepaalde rechtstak, hogere kwaliteitsniveaus leveren dan niet-specialisten. Bovendien wordt geconcludeerd dat in absolute termen de kwaliteit van niet-gespecialiseerd advies zorgwekkend slecht is (Moorhead, 2010). Indien de kwaliteit van de rechtsbijstand slecht is, is dit nefast voor de bescherming van de rechtspositie van de minderjarige. Eveneens maken de respondenten in dit onderzoek zich zorgen om de kwaliteit die niet opgeleide jeugdadvocaten bieden.

Ik zou daar voorstander van zijn omdat uiteindelijk een advocaat die geen opleiding jeugdrecht heeft gevolgd, die niet weet hoe je een Salduz-bijstand voor minderjarigen moet doen, die niet weet hoe je moet reageren wanneer je je in een kabinet bevindt, hoe je met de sociale dienst moet communiceren, die kan naar mijn mening niet op een degelijke manier de verdediging van een minderjarige waarnemen noch in burgerlijke zaken, noch in strafzaken. [R8]

Naast de kwaliteit, stellen voorstanders van een exclusieve bevoegdheid binnen het jeugdrecht de onafhankelijkheid van de niet-gespecialiseerde advocaat in vraag. Het gevaar dreigt dat advocaten niet worden gekozen door de minderjarige, maar door de ouders waaraan de minderjarige loyaal is. Bijgevolg is van vrije keuze in hoofde van de minderjarige geen sprake meer. Vervolgens kan het deontologische principe van onafhankelijkheid niet meer gegarandeerd worden, aangezien de belangen van de ouders in strijd kunnen zijn met die van hun minderjarig kind (Boydens, 2014). Opgeleide advocaten worden tijdens de opleiding gewezen op dit gevaar en worden dan ook geacht te handelen in alle onafhankelijkheid. Toch lijkt de opleiding geen

garantie voor die wanpraktijk aangezien belangenvermenging nog steeds kan plaats vinden. Niettegenstaande halen een aantal respondenten deze bezorgdheid aan.

Maar men voelt toch ergens aan dat er toch een potentieel belangenconflict is tussen een advocaat die betaald wordt door de ouders en die zich gaat moeten positioneren voor de minderjarige, maar dan uiteraard naar de mond gaat spreken van degene die betaald of waar toch een groot risico in is. [R1]

Ja, maar eigenlijk er zijn zo een paar aan onze balie waarvan ik weet dat die dan eigenlijk door de ouders worden gecontacteerd voor hun zoon of dochter te verdedigen. Dan is dat wel meestal in MOF-dossiers natuurlijk, maar die dan optreden voor de minderjarige terwijl dat dat niet juist is. [R6]

Hiermee wordt niet gezegd dat specialisatie nooit problematisch is. Het verplichten van specialisatie zou volgens generalisten negatieve gevolgen hebben voor de toegang tot gerechtigheid. Voor elk rechtsgebied zullen logischerwijs minder advocaten geschikt zijn, in vergelijking met een generalistische aanpak. Zoals eerder vermeld, lijkt dat in Vlaanderen inderdaad het geval te zijn, waarbij onvoldoende jeugdadvocaten zich beschikbaar stellen voor de Salduz-permanentie. Hierdoor worden gemotiveerde jeugdadvocaten overbevraagd en worden minderjarigen nog te vaak bijgestaan door niet erkende advocaten (Defence for Children International – België, 2018). Daarnaast wordt een eenzijdige visie geassocieerd met specialisatie, daar waar generalisten hun open blik behouden (Moorhead, 2010). Die laatste tegenkanting weegt minder zwaar door in het jeugdrecht gezien bijna alle Vlaamse jeugdadvocaten nog actief zijn in andere rechtstakken.

Tevens nuanceren alle negen de respondenten hun uitspraken door te stellen dat opleidingen geen sluitende oplossingen bieden voor de nood aan bescherming van de rechtspositie van de minderjarige delinquent. Bovendien zijn ze van mening dat binnen het collectief van erkende jeugdadvocaten grote kwaliteitsverschillen zijn. Advocaten bepalen namelijk zelf wat ze doen met de kennis die ze meekrijgen uit de opleidingen waardoor verplichte opleidingen in het jeugdrecht geen absolute garanties bieden.

Nu ik heb ook jarenlang advocaat geweest zonder de opleiding. Die opleiding bestond nog niet in mijn tijd. [...] Het is niet dat ik me toen onnuttig voelde en dat in een keer de

doos van Pandora openging en dat het in een keer een mirakeloplossing was. Dat is het nu ook weer niet. [R1]

Hoezeer dat ik vind dat de opleiding absoluut verplicht moet zijn, dan ben ik niet blind dat de opleiding alleen niet van u een beter advocaat maakt. Het is noodzakelijk, maar niet voldoende. [R2]

Ik denk dat je nooit een systeem zal hebben die volledig sluitend is, want als je zegt enkel jeugdadvocaten mogen voor minderjarigen optreden, dan ga je ook situaties hebben waarbij die jongere misschien wel beter gediend was met die advocaat die hij kent vanuit weet ik veel welke andere situatie, waar hij alle vertrouwen heeft enzovoort. [R3]

Als je dan ziet hoe dat een groot deel het werk aanpakt, ja, dan is het huilen met de pet op. Dus zeggen van die opleiding, als je dat gevolgd hebt, zeggen van, ja, dan zijn we zeker van de kwaliteit, dat denk ik niet. [...] Zeggen dat als je de opleiding gevolgd hebt, zeggen dat je dan sowieso de garantie hebt dat het een goede jeugdadvocaat is, dat ga ik zeker niet onderschrijven. [R9]

Besluitend biedt een exclusieve bevoegdheid geen absolute garantie voor een adequate bescherming van de rechtspositie van de minderjarige delinquent. Niettegenstaande lijkt het toch opportuun en zelfs noodzakelijk dat advocaten van minderjarigen zich specialiseren ook al is geen enkel systeem sluitend. Echter kan dit enkel wanneer in Vlaanderen werk wordt gemaakt van een kwalitatief monopolie, waarbij de zekerheid bestaat dat elke minderjarige delinquent op elk moment van de dag kan worden bijgestaan door een erkende jeugdadvocaat. Eveneens moet ruimte worden gelaten voor uitzonderingen in situaties waarin minderjarigen meer baat hebben bij hun vertrouwde niet-opgeleide advocaat. Die twee voorwaarden zorgen dat de vrije keuze van advocaat in hoofde van de minderjarige toch blijft behouden. Bovendien blijkt uit het jaarverslag van 2019 van de OVB en het onderzoek, dat wordt gewerkt aan een ontwerpreglement inzake specialisatie (Orde van Vlaamse Balies, 2020a).

Deel III: Conclusie en discussie

1. Interpretatie van de resultaten

Deze bijdrage, met als rode draad de opleidingen voor jeugdadvocaten in Vlaanderen, onderwerpt die opleidingen aan een kritische reflectie. Het onderzoek werd gerealiseerd aan de hand van een literatuurstudie gecombineerd met empirisch onderzoek, waarbij negen erkende jeugdadvocaten werden geïnterviewd. De analyse toont aan dat advocaten sleutelfiguren zijn bij het bewaken van de rechtspositie van minderjarige delinquenten, waarbij gespecialiseerde opleidingen voor advocaten van minderjarigen cruciaal zijn. Hieronder wordt aangetoond dat op drie manieren gesleuteld kan worden aan die opleidingen, om beter tegemoet te komen aan de nood voor adequate bescherming van de jeugddelinquent. Deze conclusies formuleren een antwoord op de centrale onderzoeksvraag: *In welke mate vinden houders van het certificaat 'bijzondere opleiding jeugdrecht' dat moet worden gesleuteld aan de opleidingen voor jeugdadvocaten in Vlaanderen, om beter tegemoet te komen aan de nood voor een adequate bescherming van de rechtspositie van de minderjarige delinquent?*

De manier waarop Vlaanderen voorziet in specialisatie, met name de bijzondere opleiding jeugdrecht, wordt bekroond als *good practice* door de Raad van Europa en de Europese Unie. Niettegenstaande blijkt uit dit onderzoek dat op drie manieren kan worden gesleuteld aan die opleiding en bijkomende vormingen, om beter tegemoet te komen aan de nood voor een adequate bescherming van de rechtspositie van jeugddelinquenten. Ten eerste moeten de weinige, maar niettegenstaande belangrijke tekortkomingen in de opleidingen worden aangepakt. Zo moet de stem van de minderjarige zelf meer aan bod komen en moet het plaatsingsbeleid van minderjarigen met een psychiatrische problematiek uitvoerig worden aangehaald.

Ten tweede, vormt kwaliteitsbewaring en bewaking van de kwaliteit, in plaats van permanente erkenning als jeugdadvocaat, eveneens een punt van verbetering. Die verbetering wordt hoofdzakelijk verantwoord aan de hand van twee argumenten. Om te beginnen, moet worden vermeden dat advocaten de opleiding volgen louter om verplichte punten permanente vorming te verwerven (Hespel en Put, 2014). Daarnaast is controle op de kwaliteit van jeugdadvocaten nodig door het feit dat het jeugdrecht constant evolueert. Uit de interviews blijkt dat, naar analogie met wat voor bemiddelaars geldt, alle respondenten het behalen van vijf à zes punten permanente vorming per jaar over het jeugdrecht, de meest geschikte manier van kwaliteitscontrole vinden. Wie de vereiste niet naleeft zou vervolgens geen jeugdzaken meer mogen behandelen.

Bijkomende aanbevelingen hierbij zijn het verder uitbouwen van een toereikend aanbod aan vormingen in het jeugdrecht en de mogelijkheid om delen van de bijzondere opleiding jeugdrecht opnieuw bij te wonen. Daarnaast blijken intervisies en fora, net als toezicht van jeugdrechters geschikt ter bewaking en bewaring van de kwaliteit, al dient hier voorzichtig mee worden omgesprongen. Bijkomend moet de mogelijkheid bestaan om advocaten jeugdzaken te ontzeggen als wanpraktijken blijven aanhouden. Niettegenstaande kan dit enkel indien een formeel reglement of gedragscode wordt ontwikkeld voor jeugdadvocaten.

Ten derde en laatste zou het verplichten van specialisatie voor advocaten van minderjarigen eveneens vooruitgang betekenen. Analyse wijst uit dat drie hoofdargumenten naar voren geschoven worden om die verplichting te verantwoorden. Het eerste argument betreft het belang van het voorzien in kwaliteitsvolle ondersteuning voor minderjarigen gelet op hun zwakke juridische positie en de gebrekkige aandacht voor het jeugdrecht tijdens de universitaire rechtenopleidingen (Vanobbergen, 2018). Vervolgens draagt de verplichting bij aan de gelijkvormigheid tussen de Vlaamse balies en daarnaast komt Vlaanderen alleen zo tegemoet aan het besproken normatief kader (Van der Musselle, 2016). Specialisatie en verplichte opleidingen voor ambtshalve aanstellingen worden als cruciaal ervaren, gezien het noodzakelijk is dat kwaliteitsgaranties worden geboden aan minderjarigen die vaak zelf geen advocaat kiezen. Daarnaast ligt een volledige exclusieve bevoegdheid moeilijker in de advocatuur. Toch staan acht van de negen respondenten in een bepaalde mate positief tegenover een specialisatieregeling of exclusieve bevoegdheid, gezien gespecialiseerde erkenning meer aansluit binnen de gediversifieerde rechtspraktijk van de eenentwintigste eeuw (Robertson, 2020). Daarnaast worden zo de kwaliteit van de rechtsbijstand en de onafhankelijkheid van de advocaat van de minderjarige beter gewaarborgd, al biedt het geen absolute garanties (Moorhead, 2010; Boydens, 2014). Tegenargumenten voor die specialisatie, zoals de beperking op de vrije keuze van advocaat en het beperkte aantal beschikbare jeugdadvocaten, zouden kunnen worden omzeild indien de jeugdadvocatuur van Vlaanderen zich reorganiseert. Zo moet een kwalitatief monopolie mogelijk worden, waarbij elke minderjarige delinquent op elk moment van de dag bijstand kan krijgen door een erkende jeugdadvocaat. Niettegenstaande zijn alle respondenten het eens dat het verplichten van opleidingen en specialisatie geen mirakeloplossing biedt, waardoor wanpraktijken zullen blijven bestaan. Concluderend wordt gesteld dat opleidingen voor advocaten niet voldoende, maar toch noodzakelijk zijn om tegemoet te komen aan de nood aan bescherming van de rechtspositie van de minderjarige delinquent. Als maatschappij moeten we dan ook onze verantwoordelijkheid opnemen en trachten dit te realiseren.

2. Beperkingen van het onderzoek

Het is belangrijk om vier beperkingen van dit onderzoek te benadrukken. Ten eerste zijn de resultaten gebaseerd op een beperkte steekproef van negen respondenten. Ten tweede zijn het merendeel van de respondenten op het moment van het interview lid van de Unie van Jeugdadvocaten of betrokken bij beleid rond de jeugdadvocatuur. Hierdoor kan verwacht worden dat een aantal respondenten tot op zekere hoogte akkoord gaan met de standpunten en doelstellingen om te evolueren naar een specialistenregeling en het verplichten van vormingen in het jeugdrecht. Tijdens het interpreteren van de resultaten moet dit engagement in rekening worden gebracht. Ten derde heeft dit onderzoek enkel een verkennende insteek waarmee tijdens de interpretatie van de bevindingen rekening mee moet worden gehouden. Ten vierde en ten slotte werd bij de interviews gewerkt aan de hand van een topiclijst, waardoor respondenten in een bepaalde richting worden gestuurd. Daardoor is het moeilijk te achterhalen of de interviewer een invloed had op de antwoorden van de respondenten. De beperkingen bestaan gezien de beperkte tijd en middelen beschikbaar voor deze studie. Verdere onderzoeken kunnen rekening houden met die beperkingen om bijkomende inzichten te verwerven.

3. Off-topic bevindingen en aanbevelingen voor onderzoek

Gedurende het onderzoek kwamen twee *off-topic* bevindingen aan bod die onderwerp kunnen uitmaken van verder onderzoek betreffende de jeugdadvocatuur. Ten eerste doet dit onderzoek de vaststelling dat zes respondenten aangeven dat jeugdrecht ‘stiefmoederlijk’ wordt bekeken binnen de advocatuur. Onderzoek hieromtrent kan uitmaken wat hiervan de oorzaken en gevolgen zijn voor minderjarigen en hun advocaten. Ten tweede wordt de vaststelling gedaan dat de meeste respondenten niet in staat zijn louter jeugdzaken te behandelen gezien hiermee onvoldoende geld wordt verdiend. Tevens toont recent Amerikaans onderzoek aan dat beperkte financiering van jeugdadvocaten een nefaste impact heeft op de kwaliteit van de geleverde bijstand aan minderjarigen (A’Court & Arthur, 2020). Vandaar de aanbeveling om gelijkaardig onderzoek te voeren naar de gevolgen van het verloningssysteem van jeugdadvocaten in Vlaanderen met betrekking tot de kwaliteit van de rechtsbijstand voor minderjarigen.

Bibliografie

Wetenschappelijke bronnen

- A'Court, B., & Arthur, R. (2020). The role of lawyers in supporting young people in the criminal justice system: balancing economic survival and children's rights. *Journal of Social Welfare and Family Law*, 42(4), 498–515. <https://doi.org/10.1080/09649069.2020.1837517>
- Beyens, K., Kennes, P. & Tournel, H. (2018). Mijnwerkers of ontdekkingsreizigers? Het kwalitatieve interview. In: Decorte, T. & Zaitch, D. (Eds.). *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie* (3rd editie). (pp 187-222). Acco.
- Birnbaum, R., & Bala, N. (2009). Child's perspective on legal representation: Young adults report on their experiences with child lawyers. *Canadian Journal of Family Law*, 25(1), 11-72. https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/cajfl25&div=5&g_sent=1&casa_token=&collection=journals
- Burruss, G. W., Peck, J. H., & Cameron, A. L. J. (2020). Fifty years post Gault: A meta-analysis of the impact of attorney representation on delinquency outcomes. *Journal of Criminal Justice*, 66, 101634. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2019.101634>
- Buss, E. (2000). The Role of Lawyers in Promoting Juveniles' Competence as Defendants. In: Grisso, T., & Schwartz, R. G. (Eds.). *Youth on trial : a developmental perspective on juvenile justice*. (pp 243-265). University of Chicago press.
- Campbell, K. M., & Covell, K. (2001). Children's rights education at the university level: An effective means of promoting rights knowledge and rights-based attitudes. *The International Journal of Children's Rights*, 9(2), 123–135. <https://doi.org/10.1163/15718180120494883>
- Daly A., Rap S. (2019) Children's Participation in the Justice System. In: Kilkelly U., Liefwaard T. (Eds.) *International Human Rights of Children. International Human Rights*. (pp 299-319). Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-10-4184-6_14

De Bondt, W. (2018). *Jeugdcriminologie & Jeugdrecht* (1ste editie). Universiteit Gent.

Decorte, T. (2018). Kwalitatieve data-analyse. In: Decorte, T. & Zaitch, D. (Eds.). *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie* (3rd editie). (pp 463-512). Acco.

Duquette, D. N., & Darwall, J. (2012). Child representation in america: Progress report from the national quality improvement center. *Family Law Quarterly*, 46(1), 87-138. https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/famlq46&div=8&g_sent=1&cas_a_token=&collection=journals

Hardyns, W. (2020). Onderzoeksonwerp in de criminologie. Institute for International Research on Criminal Policy – UGent.

Glaser, B. & Strauss, A. (1967), *The discovery of Grounded Theory. Strategies for qualitative research*. Aldine.

Greene, C., Sprott, J. B., Madon, N. S., & Jung, M. (2010). Punishing Processes in Youth Court: Procedural Justice, Court Atmosphere and Youths' Views of the Legitimacy of the Justice System. *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 52(5), 527–544. <https://doi.org/10.3138/cjccj.52.5.527>

Harvey, W. S. (2011). Strategies for conducting elite interviews. *Qualitative Research*, 11(4), 431–441. <https://doi.org/10.1177/1468794111404329>

Hespel, S., & Put, J. (2014). *Jeugdsanctierecht voorgesteld: naar een constructief jeugdsanctierecht*. Larcier.

Kilkelly, U. (2010). Listening to children about justice: Report of the Council of Europe consultation with children on child-friendly justice. *Group of specialists on child-friendly justice. CJ-S*, 14. <https://rm.coe.int/168045f81d>

Moorhead, R. (2010). Lawyer Specialization-Managing the Professional Paradox. *Law & Policy*, 32(2), 226–259. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9930.2009.00315.x>

- Mortelmans, D. (2013). *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*. Acco.
- Mortelmans, D. (2018). Het kwalitatief onderzoeksdesign. In: Decorte, T. & Zaitch, D. (Eds.). *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie* (3rd editie). (pp 81-130). Acco.
- NeMoyer, A., Kelley, S., Zelle, H., & Goldstein, N. E. S. (2018). Attorney perspectives on juvenile and adult clients' competence to plead guilty. *Psychology, Public Policy, and Law*, 24(2), 171–179. <https://doi.org/10.1037/law0000157>
- Parkinson, P., & Cashmore, J. (2007). What Responsibility Do Courts Have to Hear Children's Voices? *The International Journal of Children's Rights*, 15(1), 43–60. <https://doi.org/10.1163/092755607x181694>
- Rap, S., & Weijers, I. (2013). The role of the lawyer and parents in the youth court: a pedagogical perspective. In *XIX World Congress* (Vol. 52, pp. 527-544). <http://www.gangresearch.net/Archives/Legal/English%20Chronicle%202013%20January.pdf#page=76>
- Rap, S. (2013). *The Participation of Juvenile Defendants in the Youth Court: A Comparative Study of Juvenile Justice Procedures in Europe*. Pallas Publications.
- Seidman, I. (2006). *Interviewing as Qualitative Research: A Guide for Researchers in Education and the Social Sciences* (3rd editie). Teachers College Press.
- Sprott, J. B., & Greene, C. (2010). Trust and confidence in the courts: Does the quality of treatment young offenders receive affect their views of the courts? *Crime & Delinquency*, 56(2), 269-289. <https://doi.org/10.1177/0011128707308176>
- Tijmstra, J., & Boeije, H. (2011). *Wetenschapsfilosofie in de context van de sociale wetenschappen* (1ste editie). Boom Lemma.
- Tobey, A., Grisso T., & Schwartz, R. G. (2000). Youths' Trial Participatien as Seen by Youths and Their Attorneys: An Exploration of Competence-Based Issues. In: Grisso, T., &

Schwartz, R. G. (Eds.). *Youth on trial : a developmental perspective on juvenile justice*. (pp 225-242). University of Chicago press.

Turner, D., Wolf, A. J., Barra, S., Müller, M., Gregório Hertz, P., Huss, M., Tüscher, O., & Retz, W. (2020). The association between adverse childhood experiences and mental health problems in young offenders. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 1–13. <https://doi.org/10.1007/s00787-020-01608-2>

Van Audenhove L., Donders K. (2019) Talking to People III: Expert Interviews and Elite Interviews. In: Van den Bulck H., Puppis M., Donders K., Van Audenhove L. (eds) *The Palgrave Handbook of Methods for Media Policy Research*. Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-16065-4_10

Rechtsleer

Boydens, E. (2016). Jeugdadvocaten en specialisatie binnen de OVB. In Van der Mussele, E. (eds.), *Jeugdadvocaat in Vlaanderen, België en Europa : verslagboek studiedag van de Unie van Jeugdadvocaten, 29-4-16*. (pp. 73-77). Larcier.

De Bondt, W. (2020). Ach kind, we bedoelen het goed: bekwame jongeren in een juridisch doolhof. In *Vredeswijzer 3* (Vol. 3). Gompel&Svacina. <http://hdl.handle.net/1854/LU-8647780>

Robertson, C. B. (2020). How Should We License Lawyers? *Fordham Law Review*, 89(4), 1295. <https://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=5805&context=flr>

Van der Mussele, E. (2014). Advocaat voor minderjarigen: en wat vandaag? In V.C. Balie Antwerpen (Eds.), *Het gezin 2.0* (pp. 211–256). Intersentia. <https://www.jurisquare.be/en/book/9789400005433/advocaat-voor-minderjarigen-en-wat-vandaag/index.html#page/211/search/jeugdadvocaten>

Van der Mussele, E. (2016). 30 jaar evolutie naar een kindvriendelijke justitie: Jeugdadvocaten voor minderjarigen. In: Van der Mussele, E. (eds.). *Jeugdadvocaat in Vlaanderen, België*

en Europa : verslagboek studiedag van de Unie van Jeugdadvocaten, 29-4-16. (pp. 7-13).
Larcier.

Vanden Bosch, Y. (2016). Op weg naar een kindvriendelijke justitie: recht op bijstand van een jeugdadvocaat, Raad van Europa en Europese Unie. In: Van der Mussele, E. (eds.). *Jeugdadvocaat in Vlaanderen, België en Europa : verslagboek studiedag van de Unie van Jeugdadvocaten, 29-4-16.* (pp. 37-55). Larcier.

Vandenhole, W. (2016). The invisible man – De jeugdadvocaat in het Kinderrechtenverdrag en het Klachtprotocol. In: Van der Mussele, E. (eds.), *Jeugdadvocaat in Vlaanderen, België en Europa : verslagboek studiedag van de Unie van Jeugdadvocaten, 29-4-16.* (pp. 27-35). Larcier.

Vanobbergen, B. (2018). Naar een (nog meer) kindvriendelijke justitie. *Tijdschrift voor Familierecht*, 146–147.
https://www.jurisquare.be/external/pdf/article.pdf?pdf=DN300206383_TFAM.pdf&clientid=d0c101a507e5f74401080ea6c2df02f1&jura=true

Verhellen, E. (2000). *Verdrag inzake de rechten van het kind*. Garant.

Wald, E. (2010). Should judges regulate lawyers. *McGeorge L. Rev.*, 42, 149.
<https://scholarlycommons.pacific.edu/mlr/vol42/iss1/9>

Juridische instrumenten

Council of Europe. (2010). Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice. Geraadpleegd op 13 november 2020, via <https://rm.coe.int/16804b2cf3>

CRC Committee, Slotbeschouwingen gericht aan België, CRC/C/BEL/CO/3-4, 18 juni 2010, §26.

CRC Committee. General Comment No. 10 – Children’s Rights in Juvenile Justice. 2007.

Decreet van 15 februari 2019 betreffende het Jeugddelinquentierecht, BS 26 april 2019, 40.831.

Decreet van 15 maart houdende diverse wijzigingsbepalingen betreffende het decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en het decreet betreffende de integrale jeugdhulp, BS 4 april 2019, 33.555.

Europees Verdrag van 4 november 1950 tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden, BS 19 augustus 1955, 50.29.

HvJ 14 mei 2020, C-667/18, ECLI:EU:C:2020:372, Orde van Vlaamse Balies/Ministerraad.

Internationaal verdrag inzake de Rechten van het Kind van 20 november 1989, BS 17 januari 1992, 805.

Omzendbrief COL 11/2018 16 augustus 2018 – Addendum 2 aan de omzendbrief COL 8/2011 betreffende de organisatie van recht op toegang tot een advocaat – Situatie van de minderjarigen en de personen die ervan verdacht worden vóór de leeftijd van 18 jaar een als misdrijf omschreven feit gepleegd te hebben, www.om-mp.be.

Orde van Vlaamse Balies, Aanbeveling aanstelling jeugdadvocaten, 7 december 2005.

Reglement van AVOCATS.BE van 14 maart 2011 "relatif à l'avocat qui intervient pour assurer la défense d'un mineur".

Resolutie 40/33 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (29 november 1985), *UN Doc. A/RES/40/33* (1985)

Richtlijn (EU) 2016/800 van het Europees Parlement en de Raad van 11 mei 2016 betreffende procedurele waarborgen voor kinderen die verdachte of beklaagde zijn in een strafprocedure.

Verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van

persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Richtlijn 95/46/EG.

Wet van 13 augustus 2011 tot wijziging van het Wetboek van strafvordering en van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, om aan elkeen die wordt verhoord en aan elkeen wiens vrijheid wordt benomen rechten te verlenen, waaronder het recht om een advocaat te raadplegen en door hem te worden bijgestaan, *BS* 5 september 2011, 56.347

Wet van 2 februari 1994 tot wijziging van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, *BS* 17 september 1994, 23.629.

Wet van 21 november 2016 betreffende bepaalde rechten van personen die worden verhoord, *BS* 24 november 2016, 77.974.

Wet van 4 april 2014 betreffende de verzekeringen, *BS* 30 april 2014, 35.487.

Wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade, *BS* 15 april 1965, 40.14.

Beleidsrapporten

Child Rights International Network. (2016). *Rights, Remedies & Representation: Global report on acces to justice for children*. https://static1.squarespace.com/static/5afadb22e17ba3eddf90c02f/t/5f4e16666187926c047a91d8/1598953070078/crin_a2j_global_report_final_1.pdf

Defence for Children International – België. (2018). *De rol van de advocaat van de minderjarige in de jeugdbeschermings- en strafrechtelijke procedures in België. Nationaal Rapport september 2016 - februari 2017*. <https://www.dei-belgique.be/index.php/nos-publications/rapports/send/37-rapports/149-rapport-mlmr-complet-nl.html>

Defence for Children International - België. (2016). *Procedurele rechten van minderjarige verdachten of beschuldigen in een strafprocedure/rechtsgeding in de Europese Unie (Pro-Jus): Nationaal Belgisch rapport*. <https://www.dei-belgique.be/index.php/nos-publications/rapports/send/37-rapports/137-be-dutch-pro-jus-online.html>

Kinderrechtencommissariaat. (2008). *Recht op recht – Pleidooi voor een volwaardige rechtsbescherming voor minderjarigen*. https://www.kinderrechtencommissariaat.be/sites/default/files/bestanden/dossier_recht_op_recht.pdf

National Juvenile Defender Center & United States of America. (2016). *Defend Children: A Blueprint for Effective Juvenile Defender Services*. <https://njdc.info/wp-content/uploads/2016/11/Defend-Children-A-Blueprint-for-Effective-Juvenile-Defender-Services.pdf>

Orde van Vlaamse Balies. (2020a). *Jaarverslag 2019*. <https://advocaat.be/DipladWebsite/media/DipladMediaLibrary/Documenten/Nieuws/200414-OVB-jaarverslag-2019.pdf>

Andere bronnen

Jeugdhulp Vlaanderen. (z.d.). *Kan een minderjarige veranderen van jeugdadvocaat?/Rechtspositie - Jeugdhulp*. rechtspositie. <https://www.rechtspositie.be/faq/kan-een-minderjarige-veranderen-van-jeugdadvocaat#:~:text=Ja.,of%20werking%20van%20zijn%20advocaat.>

Orde van Vlaamse Balies. (2019). *Handboek advocaat-stagiair: jeugdrecht*. Wolters Kluwer.

Orde van Vlaamse Balies. (2020b). *WEGWIJS AAN DE BALIE: Welkomstboek voor de advocaat-stagiair* 2020-21.

<https://www.advocaat.be/DipladWebsite/media/DipladMediaLibrary/Documenten/Stage/Wegwijs-aan-de-balie-2020-2021.pdf>

Orde van Vlaamse Balies. (2021). *Advocaat.be - Een advocaat beter vroeg dan laat - home*. Advocaat.be. <https://www.advocaat.be/>

Unie van Jeugdadvocaten. (z.d.). *Vind een jeugdadvoaat in de buurt*. Geraadpleegd december 1, 2020, van <https://www.jeugdadvoaat.be/index.php/vind-je-advocaat-in-de-buurt>

Bijlagen

1. Data Management Plan, GDPR en DPIA

a. Law & Criminology DMP +

Admin Details

Project Name: Thesis 2020-2021 - Law & Criminology DMP +

Grant Title: Opleiding voor jeugdadvocaten in Vlaanderen: Een optie of een vereiste om minderjarige delinquenten bij te staan

Principal Investigator / Researcher: Lisa Vercruysse

Description: The name of my project is: Training for youth lawyers in Flanders: An option or a requirement to assist juvenile offenders.

My research question is:

To what extent do holders of the certificate special training in juvenile law think that the training courses for youth lawyers in Flanders need to be tinkered with, in order to better meet the need for adequate protection of the legal position of the juvenile delinquent?

The sub-questions are:

- What developments in Flanders have led to the growing attention to the specialization as a youth lawyer?
- To what extent do recognized youth lawyers believe that the special training in youth law in Flanders should be tinkered with in order to meet the need for adequate protection of the legal position of the juvenile delinquent?
- To what extent do recognized youth lawyers think that work should be done on a system to monitor and preserve the quality of their services as a lawyer of a juvenile offender?
- To what extent do recognized youth lawyers think that following the special training in youth law and subsequent refresher courses in Flanders should become obligatory for lawyers who want to assist juvenile delinquents?

The data (the answers to these questions) were collected through qualitative interviews, with the aim of subjecting juvenile justice training to critical reflection and sharpening the social debate about it.

Institution: Ghent University

Administrative Data

Date of first version

14/12/2020

Date of last update

12/05/2021

1. Data Collection

1.1 What data will you collect or create?

Data objects: textual documents with transcript of the interviews (.docx), Nvivo file where the analyses are made (.nvp) videotapes taken during the interviews with the Microsoft Teams tool (.mp4)

Volume: estimated on approximately 500 MB

There will be no reusing of third-party datasets

1.2 How will the data be collected or created?

Qualitative research: interviews with youth lawyers with a certificate of the specific education (knowable agents)

The interviews are recorded with Microsoft Teams during the interviews

There will be a transcript of each interview

For the analyses Nvivo will be used

Naming system for files and folders:

Master > Masterproef > Transcripts > each transcript/ respondent/audio has its number

Master > masterproef > Audio > same number as the transcripts/ respondent >

Master > masterproef > Nvivo file - Each version of the Nvivo file will have a date added to the filename

The quality of the data is monitored by formulating targeted questions and by literally transcribing the interviews (possibly by recording the conversation)

2. Data Documentation and Metadata

2.1 How will you document the data?

I will document the research design, the data collection method and the processing and analysis procedure

First write the interview down in transcripts then analyze the data in Nvivo

At the data level of Nvivo variable labels, descriptions, codes and notes will be documented

Within Nvivo I will look for patterns (similarity's and differences) between the different transcripts

The results will be documented in a research paper (masterproof)

3. Ethics, Legal Issues and Confidentiality

3.1 How will you manage ethics? Choose one of the options from the dropdown menu and briefly motivate your choice in the 'Comment' box below.

- Approval by the Ethical Committee of the Faculty is neither required nor desirable

The participants were able to give informed consent. They do not belong to a vulnerable group (Lawyers)

There is no risk of damage for the participants (not physical, nor emotional, nor relational, nor material, nor judicial) (integrity)

There was no risk that the participant felt obliged to participate in the research (voluntariness)

There has always been transparency so the participants do not lack crucial information. I've send them a letter with information and an information pamphlet. They were given the option on making adjustments to the typed out transcript (transparency)

3.2 How will you manage any confidentiality issues?

There will be a minimal collection of personal data: the only personal data that will be collected are the names of the participants, and information about their professional career (their jurisdiction, their (years of) experience)

The participant give his/her informed consent before participating in the research by signing a document. They were given the option on making adjustments to the typed out transcript

Their identities will be anonymized in the research paper by giving each respondent a number related to the sequence of the interviews. 'Respondent 1' + I will take in count the GDPR

the data will be saved on a personal computer with a entrance code, no one else has access to the computer (controlled acces to data)

3.3 How will you manage intellectual property rights issues?

The intellectual property rights are owned by the researcher. On request, the data can be shared for research purposes, such as with the supervisor

4. Data Storage and Backup during Research

4.1 How will you store and backup data during research?

The data will be stored on a personal computer with a entrance code, no one else has access to the computer, also on a USB and now and then I will upload a version on the University computer drive

I have sufficient storage on the computer

Backup strategy: I save my data using the university's central storage infrastructure (via Athena) and save the video's, transcripts and Nvivo files on a USB

Technically I take enough measurements to not lose my data

4.2 How will you ensure that stored data are secure?

The data will be stored on a personal computer with a entrance password, no one else has access to the computer, also on a USB will be on a save place (aces control)

The stored data will be properly anonymised

Non-anonymous data will be destroyed when the research ends.

I will transfer the anonymous data by mail to authorised collaborators (promoter)

5. Data Selection and Preservation after Research

5.1 Which data should be retained for preservation and/or sharing?

All the data will be kept until I receive my master degree (in case I have to revise my thesis)

5.2 What is the long-term preservation plan for the selected datasets?

not applicable

6. Data Sharing

6.1 Are any restrictions on data sharing required?

There will not be data sharing because this was never asked to the participants.

6.2 How will you share data selected for sharing?

not applicable

7. Responsibilities and Resources

7.1 Who will be responsible for data management?

The researcher: Lisa Vercruyse

I will periodically revise the DMP, manage the data and eventually safely delete the data

7.2 Will you need additional resources to implement your DMP?

No

b. GDPR Record

Collection and processing of personal data

1. Are you collecting or processing personal data?

- Yes

2. In what format are you collecting or processing the personal data?

- Digital

3. Are you collecting or processing primary personal data and/or secondary personal data?

- Primary personal data

4. If you are processing secondary personal data, will you inform the persons whose personal data are being processed or have they already been informed?

Not applicable. I'm not processing secondary personal data.

5. If no, explain why it is impossible or why it would take a disproportionate effort to inform the persons whose personal data are being processed.

Not applicable. I'm not processing secondary personal data.

6. How will the personal data be processed?

- Pseudonymised (explain below)

I'm not using a processing technique. I will pseudonymise the personal data (coded data). The data can only be associated with an identifiable person by means of a non-public key.

7. If you are going to process personal data in a pseudonymised form, describe the method of pseudonymisation, where you will keep the key, and who has access to it.

The pseudonymization method: The directly identifiable elements of personal data are removed, such as the name, and recoded into a number. (example: respondent 1)

I keep the key on my laptop with a secret access code. Only I can access it.

Categories of personal data & data subjects

8. Are you collecting/processing any of the following special categories of data?

- None of the above

9. Which other categories of personal data are you collecting/processing?

- Identification data (names, titles, addresses, phone numbers, passport numbers, IP addresses, cookies, electronic location data (GPS, mobile phone)...))

- Personal characteristics (age, gender, date of birth, marital status, nationality...)

- Education and training

- Occupation and profession

- Audio and video recordings

- Other (please specify below)

Most of the data concerns subjective opinions on two topics related to juvenile lawyer training

10. Whose personal data are you collecting/processing?

- Others (please specify below)

Personal data of youth lawyers

11. Will your research be seriously hampered if the persons whose personal data are being collected/processed exercise their right to access, to rectification, to restriction of processing, to be forgotten, to data portability and/or to object?

- No

12. If yes, please justify the need to deviate from one or more of the rights mentioned in question 11. A justification is required for each deviation.

Not applicable

Purpose(s) of the processing

13. What is/are the purpose(s) of the personal data processing?

The personal data shall be processed in criminological research. The aim is to investigate how youth lawyers feel about certain points of discussion regarding youth lawyer training.

14. What is the legal ground for the processing? If the data are being processed for multiple purposes, you must describe the legal ground for each purpose.

- The research will be performed in the public interest, which means that it will lead to an increase of knowledge and insight to the direct or indirect benefit of society.

- The individuals participating in the research have freely given their explicit consent for the processing of their personal data for one or more specific purposes.

15. If you are processing special categories of personal data (see question 8), on which exception is this based?

Not applicable

GDPR responsibility

16. Which institution(s) is/are involved in the research?

- Ghent University

17. Is there another university, hospital, research institute or partner involved in the research (besides Ghent University and/or Ghent University Hospital)?

- No

18. Please specify who determines the purposes ('why') and the means ('how') of the research.

- This is determined within Ghent University: UGent is the data controller.

Data transfers & categories of recipients

19. Are you disclosing/sharing/transferring personal data beyond your project team, either with recipients in UGent or UZ Gent, or with external recipients during or after your research?

- No

20. If yes, to or with which categories of recipients are the personal data being disclosed/shared/transferred?

Not applicable

21. If yes, where are the personal data being disclosed/shared/transferred to?

Not applicable

22. What is/are the purpose(s) of the data transfer?

Not applicable

23. What is the legal ground for the data transfer? If there will be multiple data transfers, you need to indicate the legal ground for each data transfer.

Not applicable

Retention period

24. What is the envisaged retention period for the different categories of personal data? Please motivate.

All the data will be kept until September 2021. The motivation behind it is that I'll keep the data until I receive my masterdegree taking into account a worst case scenario where I need to receive or adjust my thesis.

Risk analysis

25. To analyse the possible risks associated with the processing of personal data, please tick the boxes that apply to this research.

Not applicable

26. Does the research constitute a probable high-risk processing? If you ticked two or more boxes in question 25, the answer is 'yes'.

- No

Security measures

27. What technical and organisational security measures are in place to protect personal data?

- I hereby confirm that I carry out my research in accordance with the guidelines on information security of UGent and/or UZ Gent.

- Additional security measures will be or have been taken (please specify below)

All the data will be stored at a personal computer with a secret entrance code.

28. If you have motivated the need to deviate from one or more of the rights of the persons whose personal data you are collecting/processing in question 11 and 12, please describe which safeguards are put in place to protect their rights and freedoms.

Not applicable

c. DPIA

Data Protection Impact Assessment

1. Does your research fall under the scope of a template DPIA?

- No

2. Provide more details for any of the risks that you have ticked in question 25 under the 'GDPR record' tab, so the overall risks related to your processing are clearly and accurately described.

Not applicable

3. Explain why the processing of personal data is necessary to achieve the purposes of the research. Include the benefits for individuals and the wider public.

The personal data shall be processed in criminological research. My study relies on the personal opinion of youth lawyers. The aim is to investigate how youth lawyers feel about certain points of discussion regarding youth lawyer training. It will lead to an increased knowledge and stirring up a discussion that benefits the population. Accused minors and youth lawyers benefit indirectly because research is conducted and recommendations are made on a topic important to them. The voice of youth lawyers is taken into account when formulating recommendations.

4. Can the processing or part of the processing reasonably be achieved in a different/alternative way, less detrimental to the privacy of data subjects? Evaluate the possible alternatives.

- No

5. Describe the steps, measures or controls you are taking to minimise the risk to privacy and safeguard the rights of the persons whose personal data you are collecting.

Pseudonymisation

The use of an personal computer with an entrance code

A save storing strategy

The data will not be shared

6. Describe the steps you have taken to make sure the research is as accurate as possible and there are minimal unintended consequences.

Using the correct methods

Observing ethical principles

Discussing everything with the supervisor

Transparent towards the respondents

An up to data DMP

7. Is the (possible) negative effect or risk for the privacy of the data subjects in reasonable proportion to the processing purposes?

- Yes

8. How would you describe the likelihood of the risk(s) after having completed the previous questions in this DPIA?

- Negligible

9. How would you describe the impact of the risk(s) after having completed the previous questions in this DPIA?

- Negligible

10. How would you describe the risk(s) after having completed the previous questions in this DPIA?

- No risk(s) left

2. Informed Consent

Formulier 'INFORMED CONSENT'

Ik ondergetekende, ... ,
verklaar hierbij dat ik, als participant aan een onderzoek in het kader van een masterscriptie aan de Universiteit Gent onder promotorschap van Prof. Dr. Wendy De Bondt:

- (1) de informatiebrief heb gelezen. Die geeft uitleg over de aard van de vragen, taken, opdrachten en stimuli die tijdens het onderzoek zullen worden aangeboden. Op elk ogenblik wordt me de mogelijkheid geboden om bijkomende informatie te verkrijgen.
- (2) totaal vrijwillig deelneem aan het onderzoek.
- (3) de toestemming geef aan de onderzoeker om mijn resultaten op anonieme wijze te bewaren, te verwerken en te rapporteren.
- (4) op de hoogte ben van de mogelijkheid om mijn deelname aan het onderzoek op ieder moment stop te zetten.
- (5) ervan op de hoogte ben dat ik een samenvatting van de onderzoeksbevindingen kan krijgen.

Gelezen en goedgekeurd te (plaats) .....

Op datum van: .....

Handtekening van participant: .....

Lisa Vercruysse
lsvercru.vercruysse@ugent.be

3. Informatiebrief

Geachte X,

In het kader van het behalen van mijn master in de criminologische wetenschappen aan de Universiteit Gent doe ik, Lisa Verduyck, onder promotorschap van Prof. Dr. Wendy De Bondt, een empirische studie over de bijzondere opleiding jeugdrecht voor advocaten van minderjarigen.

De studie heeft tot doel de opleiden voor jeugdadvocaten in Vlaanderen aan een kritische reflectie te onderwerpen. Meer specifiek poogt de scriptie het maatschappelijk debat omtrent de eventuele verplichting tot het behalen van het certificaat ‘bijzonder opleiding jeugdrecht’ voor advocaten van minderjarige beklagden aan te scherpen. Daarnaast wordt in de studie ook onderzocht hoe erkende jeugdadvocaten staat tegenover een periodiek examen- of evaluatiesysteem om de kwaliteit van hun diensten te bewaken. Naast de belangrijke rol die respondenten spelen in dit onderzoek voor de onderzoeker, is er uiteraard ook voor de erkende jeugdadvocaten een meerwaarde aan verbonden. Zo is het essentieel bij het schrijven van beleidsaanbevelingen met betrekking tot de praktijk van jeugdadvocaten dat hun stem en hun visie hierbij in rekening wordt gebracht.

De doelstelling zal worden nagestreefd door zowel een literatuurstudie als door inzichten die verworven worden uit kwalitatieve interviews met erkende jeugdadvocaten. Binnen deze interviews staat de perceptie en de geleefde ervaring van de jeugdadvocaat centraal. De gesprekken zouden bij voorkeur in december, januari en uiterlijk februari worden afgenomen en zouden een halfuur tot drie kwartier in beslag nemen. Om het gebeuren *corona-proof* te laten verlopen, zouden de interviews online plaatsvinden.

Ik stuur u deze brief met de vraag of u, als erkende jeugdadvocaat en eveneens ervaringsdeskundige, zou willen meewerken aan dit onderzoek. Om deel te nemen dient u te voldoen aan de volgende selectiecriteria: in het bezit zijn van het certificaat ‘bijzondere opleiding jeugdrecht’, minstens twee jaar ervaring in het jeugdrecht en op zijn minst al vijf minderjarige cliënten te hebben bijgestaan voor de jeugdrechtbank. Wanneer het onderzoek is afgerond, zal u op aanvraag een exemplaar van mijn masterproef kunnen verkrijgen. Indien u dit wenst, wil ik u na afloop de resultaten van het onderzoek ook persoonlijk mededelen. Wanneer u vooraf nog vragen of opmerkingen heeft, aarzel dan niet om contact met mij op te nemen. Ik ben steeds bereid om het onderzoek persoonlijk verder toe te lichten.

Hopende op een positief antwoord, teken ik, hoogachtend.

Lisa Verduyck

Email : lvercru.vercruyck@Ugent.be

4. Informatiepamflet

FORMULIER DAT TOELICHT WAT HET ONDERZOEK PRECIES INHOUDT

Beste deelnemer,

Vooreerst mijn dank voor uw interesse om deel te nemen aan dit onderzoek. De studie kadert in een onderzoeksproject in functie van een masterscriptie (Universiteit Gent) over de opleiding tot jeugdadvocaat in Vlaanderen. Het onderzoek wordt gevoerd door middel van kwalitatieve interviews en bestaat uit twee delen:

1. Indien u beslist om deel te nemen, zult u ten eerste worden gevraagd naar enkele algemene gegevens die belangrijk zijn om de resultaten te verwerken. Daarnaast wordt u bevraagd naar uw ervaringen met de bijzondere opleiding jeugdrecht en de praktijk van jeugdadvocaten in functie van een eventuele verplichting van de opleiding. Het is de bedoeling om uw ervaringen te koppelen aan de volgende vraag: *In welke mate vinden en ondervinden erkende jeugdadvocaten dat er aan de tenuitvoerlegging van bijzondere opleiding jeugdrecht moet worden gesleuteld om minderjarige cliënten kwaliteitsvol bij te staan en hun rechtspositie te waarborgen?* Dit zal maximaal 20 minuten in beslag nemen.
2. Ten tweede wordt gevraagd hoe u als ervaringsdeskundige staat tegenover controle op de kwaliteit van erkende jeugdadvocaten. Deze vraag rijst omdat er heden ten dage geen adequaat periodiek examen- of evaluatiesysteem bestaat om de kwaliteit van jeugdadvocaten te controleren. Dit onderdeel tracht een antwoord te vinden op de volgende vraag: *In welke mate vinden erkende jeugdadvocaten dat er werk moet worden gemaakt van een periodieke controle op de kwaliteit van hun diensten als advocaat van een minderjarige?* Dit zal opnieuw maximaal 20 minuten in beslag nemen.

Een volledige deelname aan het onderzoek zal ongeveer 40 minuten duren, maar hangt uiteraard af van de gespreksstof. Het staat u evenwel vrij om te allen tijde uw deelname stop te zetten. U krijgt geen financiële vergoeding voor uw deelname, gezien dit niet mogelijk is in het kader van een masterproef. De meerwaarde voor u als respondent is het feit dat bij het formuleren van beleidsaanbevelingen uw stem en visie als ervaringsdeskundige en beroepsbeoefenaar in rekening wordt gebracht.

Alle gegevens van het onderzoek zullen op anonieme wijze worden verwerkt. Tijdens het onderzoek worden uw naam of andere persoonlijke gegevens waaruit uw identiteit kan worden achterhaald (zoals uw adres, uw geboortedatum, uw telefoonnummer of e-mail) niet bevraagd. Enkel de balie waarbij u bent aangesloten, is van belang voor het onderzoek. Een beknopte samenvatting van de resultaten van dit onderzoek kunnen na afronding van deze studie worden verkregen of persoonlijk worden toegelicht.

Lisa Vercruysse

5. Topiclijst

Voor aanvang van interview

- Is opname OK?
- *Informed consent*
- Onderwerp / doel / verwachte duurtijd toelichten

Openingsvragen	Kennismaking: <ul style="list-style-type: none"> - Jeugdrecht als keuzevak - Sinds wanneer advocaat - Balie - Sinds wanneer jeugdadvocaat / opleiding gevolgd - Schatting aantal jeugdzaken in totaal of per jaar
Inleidingsvragen	Rol jeugdadvocaat <ul style="list-style-type: none"> - De rol van een advocaat bij het bijstaan van een minderjarige (jeugddelict) Opinie opleiding <ul style="list-style-type: none"> - Algemene opinie over opleiding tot jeugdadvocaat
Specifieke vragen	LIVED EXPERIENCES <ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Inhoudelijk opleiding</u> <ol style="list-style-type: none"> A. Eigen praktijken <ul style="list-style-type: none"> - voorbeeld (of meerdere) geven van omgaan met minderjarige delinquent - meerderjarigen vs. minderjarige cliënten - specifieke ervaringen die duiden op de noodzaak - Gevaar van niet opgeleide advocaten van minderjarigen/ kennis van wanpraktijken + mening hierover B. Noden van minderjarige beklagden <ul style="list-style-type: none"> - Inzicht in de procedure - Aangepaste communicatie - Beslissingen nemen - Vertrouwen in advocaat - ... C. Vaardigheden <ul style="list-style-type: none"> - Waaraan moet een advocaat van een minderjarige voldoen volgens u? - Welke vaardigheden + waarom + voorbeeld - Uw vaardigheden vs. vaardigheden van een niet gespecialiseerde advocaat D. Sleutelen aan de opleiding – rechtspositie minderjarige <ul style="list-style-type: none"> - Aanvullingen? Opmerkingen - Te korten in de opleiding - Opleiding vs. Praktijk <ol style="list-style-type: none"> 2. <u>Verplichting opleiding</u> <ol style="list-style-type: none"> A. Verplichting <ul style="list-style-type: none"> - Jeugdpermanentie / ambtshalve aanstelling - Specialisten regeling / exclusieve bevoegdheid - Voor- of tegenstander + redenen

	<p>3. Bewaken en bewaren kwaliteit erkende jeugdadvocaten</p> <p>A. Ervaringen</p> <ul style="list-style-type: none"> - kennis <i>up to date</i> - bijscholing sinds het decreet jeugddelinquentierecht van 2019 - Advocaten waarvan hun kennis niet toereikend is? - Advocaten die zich niet engageren, enkel voor de punten <p>B. Welke aanpak</p> <ul style="list-style-type: none"> - Periodiek examen- of evaluatiesysteem - Verplichte permanente vorming - Intervisie-supervisie - Andere? - Optie tot schrappen na negatieve evaluatie - Om de hoeveel jaar
<p>Besluitende vragen</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Belangrijkste punten herhalen - Samenvatten - Nog iets toe te voegen? - Wijzen op de mogelijkheid om samenvatting te krijgen - Sneeuwbalsteekproef - Bedanken

6. Codeboek NVivo

Name	Description	Files	References
I. Academiejaar	Het academiejaar (2 jaren) waarin de respondent de BOJ heeft gevolgd	9	9
II. Controle	De manieren van controle op erkende jeugdadvocaten om hun kwaliteit te bewaken en te bewaren (hoofdcategorie)		
1. Bijscholing	Een aantal punten permanente vorming per jaar verplichten om de kwaliteit van erkende jeugdadvocaten te bewaken en te bewaren	9	29
A. Aanbod	Uitspraken over het aanbod aan permanente vormingen/bijscholingen	4	15
B. opnieuwBOJ	De mogelijkheid om opnieuw de BOJ te volgen als permanente vorming	5	12
2. Evaluatie	Evaluatie van de werking en de dossiers van een jeugdadvoocaat	9	22
3. Examen	Een examen voor erkende jeugdadvocaten om hun kwaliteit te bewaken en te bewaren	8	12
4. Forum	Een forum voor minderjarigen om problemen m.b.t. hun advocaat te bespreken en een oplossing voor te vinden	3	5
5. Gedragscode	Een gedragscode voor jeugdadvocaten waarin staat hoe zich te gedragen en wat er wordt verwacht in verschillende situaties	2	2
6. Intervisie	Intervisie tussen jeugdadvocaten in een sfeer van overleg, zaken bespreken en aan elkaar voorleggen, elkaar om hulp vragen	6	10
7. Klacht	Een klachtenlijn via de stafhouder of via een externe ombudsman	6	10
8. Noodzaak	De noodzaak tot controle op erkende jeugdadvocaten	2	2
9. Onnodig	Een vorm van controle of bewaking en bewaring van de kwaliteit is niet nodig	1	2
10. Orgaan	Een apart orgaan binnen de balie specifiek voor het jeugdrecht om de stand van zaken	4	6

	van, de problemen binnen, de mogelijkheden, de vragen over het jeugdrecht te bespreken		
11. Schrappen	De mogelijkheid om jeugdadvocaten te schrappen van de jeugdpermanentielijst of om hun erkenning af te nemen	5	9
12. Supervisie	Supervisie door een rechter of door een andere advocaat ter bewaking en bewaring van de kwaliteit van jeugdadvocaten	5	11
13. Vervanging	Wanneer de oorspronkelijke jeugdadvoocaat niet kan of wanneer het niet klikt met de cliënt, zelf voorzien in een kwaliteitsvolle vervanger	4	4
III. Engagement	Het engagement van de respondent in het jeugdrecht	5	10
IV. Jeugdadvoocaat	(hoofdcategorie)		
1. Rol	De rol van de jeugdadvoocaat voor minderjarigen die verdacht/vervolgd/veroordeeld worden omwille van een jeugddelict	9	25
2. Stiefmoederlijk	De stiefmoederlijke behandeling van het jeugdrecht, jeugdrecht als onvolwaardige tak van het recht	6	8
3. Vereisten	Vereisten waaraan jeugdadvocaten moeten voldoen en de noden van minderjarigen waaraan ze moeten tegemoet komen (opgesplitst)		
A. Bereikbaar	Bereikbaar zijn op verschillende manieren voor de minderjarige cliënt	4	10
B. Beslissingen	Beslissingen nemen samen met de minderjarige die een jeugddelict heeft gepleegd, de strategie bespreken	8	18
C. Communicatie	Aangepaste communicatie met de minderjarige cliënt	9	25
D. Connectie	Connectie met de jeugd, zich kunnen inleven in de belevingswereld van de minderjarige	9	29

E. Empathie	Empathisch zijn, zich kunnen inleven in de situatie	7	33
F. Info	De minderjarige cliënt informeren over alle relevante zaken tijdens de gehele procedure (opgesplitst in inzicht en rechten)		
- Inzicht	Inzicht in de procedure, de actoren, de maatregelen en sancties,...	9	45
- Rechten	Informeren over de rechtspositie van de minderjarige	7	11
G. Interesse	Interesse van de jeugdadvoaat in de jeugd en in het jeugdrecht	9	13
H. Kennis	De juiste kennis hebben om een minderjarige cliënt goed te kunnen bijstaan (opgesplitst in juridische en andere kennis)	0	0
- AndereK	Andere dan juridische kennis die nodig is om een minderjarige cliënt goed te kunnen bijstaan	9	19
- JuridischeK	Juridische kennis over het jeugdrecht	6	14
I. Spreekbuis	De jeugdadvoaat moet de spreekbuis zijn van de minderjarige. De mening van de minderjarige verdedigen en zeker geen woorden in de mond leggen	7	11
J. Verdediging	De jeugdadvoaat moet de minderjarige verdedigen.	7	11
K. Vertrouwen	Vertrouwen met de minderjarige cliënt	9	34
4. Wanpraktijken	Wanpraktijken in de jeugdadvocatuur, hoe het niet moet	8	25
V. Keuzevak	Heeft de respondent de mogelijkheid gehad om jeugdrecht als keuzevak op te nemen tijdens de rechtenstudies aan de Universiteit	9	9
VI. Opleiding BOJ	BOJ: Bijzondere Opleiding Jeugdrecht (hoofdcategorie)		
1. Gedateerd	Respondenten die zelf aangeven dat hun opleiding al dateert, dat ze het niet goed meer weten	7	13

2. Luiken	De verschillende luiken in de bijzondere opleiding jeugdrecht	7	23
A. Interessant	Interessante luiken/onderdelen in de bijzondere opleiding jeugdrecht	9	21
B. NTinteressant	Zaken in de opleiding die werden aangehaald als niet interessant	2	2
3. Opinie	De algemene opinie over de bijzondere opleiding jeugdrecht	9	27
4. Tekorten	De tekorten gesignaleerd in de bijzondere opleiding jeugdrecht	6	25
VII. Quote	Interessante citaten die veelzeggend zijn om te gebruiken in de rapportage	6	21
VIII. Verplichting BOJ	BOJ: Bijzondere Opleiding Jeugdrecht (hoofdcategorie)		
1. Ambtshalve	Verplichting voor ambtshalve aanstellingen via de jeugdpermanentie	9	22
2. Exclusief	Exclusieve bevoegdheid, enkel nog advocaten die BOJ volgen kunnen minderjarigen bijstaan	9	28
3. Nuance	Nuancering van de verplichting van de BOJ	9	24
4. Vrij	Vrije keuze van advocaat ook voor minderjarigen behouden	4	12

Wetenschapspopulariserende samenvatting

Sleutelen aan de opleidingen voor jeugdadvocaten in Vlaanderen

Kunnen opleidingen voor jeugdadvocaten in Vlaanderen nog beter tegemoet komen aan de nood aan bescherming van de rechtspositie van de minderjarige delinquent? Thesisonderzoek aan de Universiteit Gent formuleert hierop een antwoord. Het onderzoek toont aan dat op drie vlakken verbeteringen mogelijk zijn.

Opleidingen voor advocaten van minderjarigen zijn een *hot topic* binnen de Vlaamse advocatuur. Onderzoek wijst uit dat specialisatie binnen het jeugdrecht noodzakelijk is om de rechtspositie van minderjarige delinquenten voldoende te beschermen. Bijgevolg hebben minderjarigen belang bij in het jeugdrecht opgeleide advocaten. Om hieraan tegemoet te komen organiseren de Orde van Vlaamse Balies en hun partners opleidingen en bijscholingen in het jeugdrecht. Toch zijn minderjarige delinquenten niet zeker van een advocaat met voldoende kennis in het jeugdrecht, wat hieronder wordt verduidelijkt.

Negen erkende jeugdadvocaten in Vlaanderen werden in kwalitatieve interviews bevraagd naar hun mening omtrent de huidige opleidingen binnen het jeugdrecht. Ten eerste vinden ze dat, ondanks de bijzondere opleiding jeugdrecht goed in elkaar zit, tekortkomingen in de opleiding moeten worden opgevuld. Die tekortkomingen betreffen onder andere kennis over minderjarigen met een psychiatrische problematiek. Ten tweede moet de kwaliteit van erkende jeugdadvocaten worden bewaard en bewaakt door onder andere het verplichten van bijscholingen. Het vormingsaanbod moet vervolgens worden opgekrikt gezien het nu ontoereikend is. Daarnaast lenen ook andere controlemechanismen, zoals intervisies en fora, de hand tot een betere jeugdadvocatuur. Ten derde zou het verplichten van specialisatie en dus opleidingen voor advocaten van minderjarigen eveneens vooruitgang betekenen. Hiervoor dient de jeugdadvocatuur zich wel te reorganiseren, waarbij elke delinquente minderjarige op elk moment van de dag bijstand kan krijgen van een erkende jeugdadvocaat.

Concluderend, tonen de resultaten aan dat verbeteringen aan de orde zijn in het belang van de minderjarige delinquent. Drie punten zijn besproken, namelijk inhoudelijke verbeteringen aan de opleiding, het bewaren en bewaken van de kwaliteit van erkende jeugdadvocaten en het verplichten van specialisatie voor advocaten van minderjarigen. Vervolgens moet worden onderzocht in welke mate die verbeteringen kunnen worden doorgevoerd om beter tegemoet te komen aan de nood aan bescherming van de rechtspositie van de minderjarige delinquent.